

บทที่ 2

การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม

อัลลอฮ์ (ﷻ) ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ขึ้นมาแล้วเพื่อให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์ และเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์ ดังโองการอัลกุรอานที่กล่าวว่า:

(هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) (البقرة : 29)

ความว่า: “พระองค์คือผู้ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า” (อัลบะเกาะเราะฮ์ : 29)

และโองการอัลกุรอานที่กล่าวว่า:

(وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ) (الجمانية : 13)

ความว่า: “และพระองค์ทรงทำให้สิ่งที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลาย และสิ่งที่อยู่ในแผ่นดินเป็นประโยชน์แก่พวกเจ้า ทั้งหมด” (อัลญาฮิยะฮ์ : 13)

และโองการอัลกุรอานที่กล่าวว่า:

(أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَهْرَهُ وَبَاطِنَهُ...)

(لقمان : 20)

ความว่า : “พวกเจ้ามิเห็นดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงอำนวยความสะดวกให้แก่พวกเจ้าสิ่งที่มีอยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลายและสิ่งที่มีอยู่ในแผ่นดิน และพระองค์ได้ทรงประทานความโปรดปรานมากมายของพระองค์อย่างครบครันแก่พวกเจ้า ทั้งที่เปิดเผยและที่ซ่อนเร้น”(ลุกมาน : 20)

โดยนัยยะแห่งโองการอัลกุรอานทั้งสามอายะฮ์ข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่าสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลกนั้น อัลลอฮ์ (ﷻ) ทรงสร้างมาเพื่อบ่าวของพระองค์ ฉะนั้น จึงเป็นที่อนุญาตแก่มนุษย์

ที่จะนำไปใช้ประโยชน์จนกว่าจะมีหลักฐานห้าม ซึ่งกฎข้อนี้ไม่มีความแตกต่างระหว่างสิ่งอุปโภค บริโภค และวัตถุที่ใช้ประโยชน์อย่างอื่น ตราบใดที่ไม่มีหลักฐานมาห้าม (Fath-al-Qadir,n.d.:1 / 64)

หะดีษที่รายงานโดยท่านสลมานอัลฟาริสิย(رضي الله عنه)¹²ว่า

((سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن السمن و الجبن و الفراء فقال الحلال ما أحل الله في كتابه و الحرام

حرم الله في كتابه و ما سكت عنه فهو مما عفا عنه))

ความว่า“ท่านเราะฮ์มะฮ์มัดถูกถามในเรื่องไขมันสัตว์ เนยแข็งและสัตว์

อัลฟัรรออ¹³ ท่านเราะฮ์มัดตอบว่า “สิ่งที่อนุมัติคือ สิ่งที่อัลลอฮ์ได้

อนุมัติไว้ในคัมภีร์กุรอาน และสิ่งที่ต้องห้ามคือสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ห้าม

ไว้ในคัมภีร์กุรอาน และสิ่งใดที่ไม่ถูกกล่าวถึงก็ให้ถือว่าสิ่งนั้นเป็น

สิ่งที่อนุมัติ” (บันทึกโดย Tirmidhiy,n.d.: 220 IbnMajah,

n.d.:1117)

หะดีษข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่าสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลกนี้ โดยหลักการเดิมแล้วเป็นสิ่งที่ อนุมัติและอนุมัติให้สามารถบริโภคได้ เว้นแต่ว่าจะมีหลักฐานห้ามในอัลกุรอานและหะดีษ (al-Mubarakfuriy,2001: 5/120)

โดยพื้นฐานแล้วในหลักการของอิสลาม สิ่งต่างๆไม่ว่าจะเป็นสัตว์ พืช อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องนุ่งห่ม การประกอบอาชีพ ฯลฯ ถือเป็นสิ่งที่อนุญาต¹⁴ให้ใช้ประโยชน์หรือกระทำได้ ตราบใดที่ไม่มีหลักฐานมาระบุหรือเจาะจงห้ามสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้นๆ เป็นการเฉพาะ ดังนั้นในเบื้องต้น เมื่อพบเห็นสิ่งใดหรือการกระทำใดให้สันนิษฐานว่าเป็นสิ่งที่อนุญาต หลังจากนั้นก็ให้ ค้นหาหลักฐานเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ หรือการกระทำนั้นๆ ว่ามีหรือไม่ หากไม่พบหลักฐานใดๆ ก็ให้ยึด หลักการเดิมของสิ่งต่างๆ เอาไว้คือ อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ได้ ดังกฎของกอวาอิดฟิสิกียะฮ์¹⁵ที่ระบุ ว่า :

“الأصل في الأشياء الإباحة”

¹² สลมานอัลฟาริสิย อนุอับดุลลาฮ์ เดิมมาจากอศบิฮาน ฟุรศู(ประเทศอิหร่านปัจจุบัน) เสียชีวิตในปีศ.ศที่ 34 (Khalid,n.d.:5-8)

¹³ สัตว์ที่มีขนชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเหมือนหนู

¹⁴ เหล้าและมูบาหุ

¹⁵ ข้อสรุปเชิงศาสนบัญญัติในประเด็นที่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสามารถทราบจากข้อสรุปนั้นถึงข้อกำหนดต่างๆที่อยู่ภายใต้ประเด็นดังกล่าว (สุกรี สาแสง, 2552: 31 วิทยานิพนธ์อิสลามศึกษา มอ.ปัตตานี)

ความว่า : “โดยหลักพื้นฐานทุกสิ่งทุกอย่างถือเป็นสิ่งที่อนุญาตให้ใช้

ประโยชน์ได้” (al-Suyuti, n.d. : 1/107)

ดังนั้น สรรพสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ที่มีอยู่ในโลกนี้ มนุษย์สามารถที่จะเลือกใช้ประโยชน์ได้ ตราบใดที่ไม่มีหลักฐานห้ามอย่างชัดเจนมากำกับ

2.1 คำนิยามของ การใช้ประโยชน์ (الانتفاع)

ในเมื่อการใช้ประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การสรุปผลที่เกี่ยวกับบทบัญญัติข้อกฎหมายอิสลามว่า สิ่งต่างๆเหล่านั้น เป็นที่อนุมัติหรือไม่ หรือเป็นสิ่งหะลาลหรือหะรอม จำเป็นอย่างยิ่ง ต้องเข้าใจเกี่ยวกับ นิยาม ของคำว่า การใช้ประโยชน์ และคำว่า ทรัพย์สิน

2.1.1 คำนิยาม การใช้ประโยชน์ เิงภาษา

ความหมายเชิงภาษา การใช้ประโยชน์ซึ่งสอดคล้องในภาษาอาหรับกับคำว่า(الانتفاع)

หมายถึง

(انتفع) به : حصل منه على منفعة

ความว่า: “สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้นได้” (al-Razi, 1998: 673 al-M ‘ujam al-Wasit , n.d.: 2 /942)

2.1.2 คำนิยาม การใช้ประโยชน์ เิงวิชาการ

ความหมายเชิงวิชาการ การใช้ประโยชน์ หมายถึง

التصرف با لشيء على وجه يريد به تحقيق فائدة

ความว่า: “การนำสิ่งใดๆมาใช้ด้วยความมุ่งหมายเพื่อรับประโยชน์จากสิ่งนั้น” (Qal ‘ajiy, 1988:1/ 107)

2.2 คำนิยาม ทรัพย์สิน (المال)

ทรัพย์สินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์และเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำพามนุษย์ไปสู่ความโปรดปรานของอัลลอฮ์ในโลกดุนยาและอาคีเราะฮ์ และเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อมนุษย์ นักวิชาการอิสลามได้พยายาม นิยามจำกัดความ คำว่า ทรัพย์สิน อย่างละเอียด ดังปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลาม ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.2.1 คำนิยาม ทรัพย์สิน เชิงภาษา

นักวิชาการอิสลามได้พยายาม ให้คำจำกัดความ คำว่า ทรัพย์สินซึ่งสอดคล้องในภาษาอาหรับกับคำว่า อัลมาล (المال) ดังปรากฏในหนังสือ “ลิสานอัลอาหรับ”(لسان العرب) ว่า:

"المال معروف ما ملكته من جميع الأشياء"

ความว่า:อัลมาลคือทุกสิ่ง que เข้าข่ายในความหมายที่ถูกยอมรับในเชิง

การครอบครอง (IbnManzur, n.d. :11 /635)

ในหนังสือ “ตาลูอัลอะรูส”(تاج العروس) ได้ให้นิยาม อัลมาล (ทรัพย์สิน) เชิงภาษาว่า:

"ما ملكته من كل شيء"

ความว่า: สิ่ง que เข้าข่ายในความหมายว่า เป็นสิ่ง que สามารถทำการ

ครอบครอง (al-Zubaidiy, n.d.: 1 /7524)

ในหนังสือ “อัลมูญัมอัลวะสีต”(المعجم الوسيط) ได้ให้นิยาม อัลมาล (ทรัพย์สิน) เชิงภาษาว่า:

"كل ما يملكه الفرد أو تملكه الجماعة من متاع أو عروض تجارة أو عقار أو نقود أو حيوان"

ความว่า: “ทุกสิ่ง que ครอบครองโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ไม่ว่าจะ

เป็นสิ่งของ หรือสินค้า หรืออสังหาริมทรัพย์ หรือเงินทอง หรือปศุ

สัตว์ต่างๆ” (al-M ‘ujam al-Wasit , n.d.: 2 /892)

ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานพ.ศ 2542 ได้อธิบาย ทรัพย์สิน เชิงภาษา คือวัตถุที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น บ้านที่ดินเป็นวัตถุรูปร่าง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง

จากความหมายเชิงภาษาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทรัพย์สินในเชิงภาษา คือทุกสิ่งที่ถูกยอมรับหรือสามารถทำการครอบครอง ไม่ว่าจะเป็่่นสิ่งของ อสังหาริมทรัพย์ เงินทอง หรือปศุสัตว์ต่างๆ หรืออื่นๆ

2.2.2 คำนิยาม ทรัพย์สิน เชิงวิชาการ

ก่อนที่จะกล่าวถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหระรอนั้น จำเป็นต้องรู้ ความหมายของทรัพย์สิน (المال) ในเชิงวิชาการในมุมมองของนักกฎหมายอิสลาม ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของ ทรัพย์สิน(อัลมาล) ตามทัศนะต่างๆไว้ดังต่อไปนี้

2.2.2.1 ทัศนะของสายสำนักหะนะฟี

อิบนุ อาบิดีน¹⁶ (Ibn Abidin) ได้ให้คำจำกัดความของทรัพย์สินว่า :

"المال ما يميل إليه الطبع ويمكن إخارته لوقت الحاجة"

ความว่า: “ทรัพย์สินคือทุกสิ่งที่มีมนุษย์มีความรู้สึกรักจะครอบครองโดยธรรมชาติ สามารถเก็บและสามารถนำออกมาใช้ในยามต้องการ” (Ibn ‘Abidin, n.d.: 5/4)

ความหมายทรัพย์สิน ตามทัศนะของสายสำนักหะนะฟีดังกล่าวได้วางเงื่อนไขสองประการ ในการที่จะถือว่าเป็นทรัพย์สิน กล่าวคือ

1. เป็นสิ่งที่อำนาจประโยชน์ได้ ส่วนสิ่งที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ เช่น สัตว์ที่ตายเอง อาหารที่ปนเปื้อนยาพิษ อาหารที่เสีย ไม่เรียกว่าเป็น ทรัพย์สิน
2. เป็นสิ่งที่สามารถเก็บรักษาไว้ได้ โดยที่ไม่เรียกว่าสิ่งนั้นเป็น ทรัพย์สิน ถ้าหากไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้ อย่างเช่น สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น วิชาความรู้ในตัวบุคคล สุขภาพในตัวบุคคล เป็นต้น (Ibn ‘Abidin, n.d.: 5/4)

2.2.2.2 ทัศนะของสายสำนักมาลิกีย

¹⁶ อะหมัด บินอับดุลเมะนีซ บินอุมร์ รู้จักในนาม “อิบนุ อาบิดีน”เป็นอุละมาอูฟิกสุสานักหะนะฟียุ เกิดในปี ฮ.ศ.ที่ 1238 ที่ ดิมัสก และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ.ที่ 1307 ที่ ดิมัสก เจ้าของหนังสือ “หาซียะฮฺอรอดดุอัลมุหฺตารอะลาตุรอะลิมุคฺตาร”(al-Zirikliy,2002:1 /152)

อิหม่ามชาฎิเบีย¹⁷(Shatibiy)ได้ให้คำจำกัดความของทรัพย์สิน ว่า:

"ما يقع عليه الملك ويستبد به المالك عن غير إذا أخذه من وجهه"

ความว่า: สิ่งที่สามารถครอบครองและผู้ที่ครอบครองจะขัดขึ้นหากมีการละเมิดทรัพย์สินต่อหน้า (al-Shatibiy, 1997: 4 / 33)

2.2.2.3 ทศนะของสายสำนักชาฟีอีย

อิหม่ามสะยูติเย¹⁸(Imam Sayuti) ได้อ้างถึงคำจำกัดความของทรัพย์สินที่ให้ความหมายโดยอิหม่ามชาฟีอียว่า

أما المال فقال الشافعي: "لا يقع اسم مال إلا على ما له قيمة يباع بها , وإن قلت , وما لا يطرحه الناس مثل الفلس وما أشبه ذلك."

ความว่า: “ส่วนข้อจำกัดความของทรัพย์สินนั้น ท่านอิหม่ามชาฟีอียได้กล่าวว่า ไม่สามารถให้ชื่อว่า เป็นทรัพย์สินได้นอกจากสิ่งนั้นต้องเป็นสิ่งที่สามารถซื้อขายได้ ถึงแม้ว่าที่ปริมาณน้อยนิดก็ตาม และสิ่งที่มนุษย์ไม่ขวาง้างทิ้งเช่น เปลือกหอย หรือสิ่งที่มีความหมายเดียวกันนี้” (al-Sayuti, n.d. : 2/118)

คำจำกัดความ คำว่า ทรัพย์สิน ตามทศนะ ชาฟีอีย ดังกล่าวข้างต้นมี 2 ประการด้วยกัน กล่าวคือ

- 1 เป็นสินค้าที่มีค่า ซื้อขายกันได้ ต้องมีการชดใช้แทนกันถ้าเกิดสินค้านั้นเสียหายขึ้นมาจากอีกฝ่ายหนึ่งอาจจะ มากหรือน้อยก็ตาม
- 2 เป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกได้ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการด้วยกัน คือ

¹⁷ อิบรอฮีม บินมุสา บินมุหัมมัดอัลละเกาะมีฮ์อัลฆอรนาฎิเย่เป็นผู้รู้จักในนามอัชชาฎิเบียเป็นผู้ทรงความรู้ด้านวิชาอุศูลฟิกฮุฮาฟิซ เป็นชาวฆอรนาฎิเยฮ์ อัลมาลิกียะฮ์ เจ้าของหนังสือ อัลมูวาฟะกอด(อุศูลฟิกฮุ)เสียชีวิตปีส.ศ.790 (Mausu ‘ah al-‘Alam,n.d.:1/298)

¹⁸ ญะลาละุดดีนอัब्ดุลเราะหฺมาน บินอบีบักรฺ มุหัมมัด อัศสุยูฎิเย่ เกิดในปี ส.ศ.ที่849ท่านคือ อิหม่าม ฮาฟิซ ท่านได้เขียนตำราหนังสือเกี่ยวกับอิสลามราว 600ตำรา หนังสือบางส่วนของท่านแต่งเช่น “อัลอัซฮาซุวันนะชะออิรฺ”ใช้ชีวิตอยู่ที่กอฮิเราะฮ์ เมื่ออายุ 40 ท่านปลีกห่างจากจากสังคมมุ่งมั่น ในการเขียนตำราหนังสืออย่างเดียว เสียชีวิตในปี ส.ศ.ที่911(al-Zirikli,2002:3 /301)

ก) เป็นสิ่งที่ศาสนานูมัตให้ใช้ประโยชน์ได้ทุกสภาพการณ์ เช่น ปศุสัตว์ อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ส่วนสิ่งที่ศาสนาไม่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ เช่น สุรา เนื้อหมู ซากสัตว์ ไม่เรียกว่าเป็น ทรัพย์สิน

ข) เป็นสิ่งที่มีมูลค่า ถ้าเกิดการเสียหาย ต้องมีการชดใช้แทนตามความเหมาะสม

(Iz al-Din,1983:1/317)

2.2.2.4 ทศนะของสายสำนักหัมบะลีย

ได้ให้คำจำกัดความของทรัพย์สินว่า :

" المال ما يباح نفعه مطلقا , أو اقتنائه بلا حاجة "

ความว่า: “ทรัพย์สินคือ สิ่งที่อนุญาตสามารถเอามาใช้ประโยชน์ได้ในทุกสภาพการณ์ หรือสามารถนำมาครอบครองได้โดยไม่จำเป็นต้อง

อยู่ในภาวะคับขัน” (IbnNajjar, n.d. :4/337)

สิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ เช่น สัตว์เล็กๆ สิ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้แต่ศาสนาไม่อนุญาต เช่น สุรา สิ่งที่ศาสนาไม่อนุญาตยกเว้นช่วงเวลาคับขัน เช่น ซากสัตว์ และสัตว์ที่ศาสนาไม่อนุญาตเลี้ยงได้ยกเว้นกรณีจำเป็นเช่นสุนัข ทั้งหมดนั้นไม่เรียกว่า ทรัพย์สินตามทัศนะ ของ หนะนาบิละหุ (al-Bahutiy,n.d:3/152)

สรุปจากคำจำกัดความของทรัพย์สินที่ให้โดยนักกฎหมายอิสลาม

จากคำจำกัดความของทรัพย์สินที่ให้โดยนักกฎหมายอิสลามข้างต้นนี้ทำให้สรุปได้ว่าทรัพย์สินในมุมมองของนักกฎหมายอิสลามนั้นครอบคลุมสามสิ่งด้วยกันคือ

1 - สินค้า (الأعيان والعروض)

เช่น รถ บ้าน อาหาร เครื่องใช้ และอื่นๆ

2 – อำนวยประโยชน์ (المنافع)

เช่น ประโยชน์ที่ได้มาจากการเช่าบ้าน การเช่ารถ การจ้างแรงงาน และอื่นๆ

3 – เงิน ตัวที่มีมูลค่า (النقود)

- ตัวที่มีมูลค่าในตัวของมันเอง (نقود بالخلق) หรือเงินที่มีมูลค่าเต็มตัว (full-bodied money) เช่น ทอง และเงิน

- ตัวที่มีมูลค่าโดยการยอมรับ (نقد بالاصطلاح) จะเป็นบัตรแทนเงินที่มีค่าเต็มตัว (Representative full- bodied money) หรือ เงินเครดิต (credit money) เช่น เหรียญเงิน ธนบัตร พันธบัตร เช็ค และอื่นๆ

ผลของความเห็นต่างกันของบรรดานักกฎหมายสายสำนักทั้งสี่

ตามทัศนะของสายสำนักหะนะฟียุ สิ่งที่อำนวยความสะดวกแต่เป็นนามธรรม ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สิน เพราะไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้ ส่วนทัศนะนักกฎหมายส่วนใหญ่ เห็นว่า สิ่งที่สามารถอำนวยความสะดวกได้ ถือเป็น ทรัพย์สิน เพราะการใช้ประโยชน์เป็นหลักของทรัพย์สิน เช่น การอยู่อาศัยในบ้าน การจับขีเยนพาหะ ใครก็ตามที่ยึดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ แล้วเอาไปใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินเหล่านั้น ภายในระยะเวลาหนึ่ง หลังจากนั้นคิดจะเอาตัดต่ออัลลอฮ์ (ﷻ) ตามทัศนะนักกฎหมายส่วนใหญ่มีความเห็นว่า จะต้องคืนทรัพย์สินที่ยึดมาโดยมิชอบให้กับผู้ครอบครอง ทั้งหมด พร้อมกับค่าชดใช้แทนการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นด้วย แต่ตามทัศนะของหะนะฟียุ ไม่ต้องชดใช้ค่าใดๆทั้งสิ้น จากการที่ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของผู้อื่น เพราะการใช้ประโยชน์ เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม ตามทัศนะของท่านไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สิน

ส่วนกรณีสุราและสุกร ตามทัศนะของหะนะฟียุ ถือเป็นทรัพย์สิน เพราะทั้งสองอย่างนั้นเป็นสิ่งที่สามารถใช้ประโยชน์ได้สำหรับผู้ที่มีใจมุสลิมถึงแม้ว่าสำหรับมุสลิมไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ แต่ตามทัศนะนักกฎหมายส่วนใหญ่ เห็นพ้องกันว่า ทั้งสองอย่างนั้นไม่ถือว่าเป็น ทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับมุสลิมหรือกับผู้ที่มีใจมุสลิมเหตุผลเพราะว่าอิสลามไม่อนุมัติให้ใช้ประโยชน์จากสิ่งดังกล่าวได้ (Ibn'Abidin,n.d.: 5/4, al-Shatibiy, 1997: 4 / 33,Iz al-Din,1983:1/317,al-Bahutiy,n.d:3/152)

2.3 ความหมายของหะรอม

หะรอมเป็นหนึ่งใน หุก่มดักลิฟีย¹⁹ ซึ่งเป็นหุก่มที่สั่งให้มุกัลลฟ²⁰ทั้งหลายงดเว้นจะต้องไม่กระทำอย่างเด็ดขาด เสมือนเป็นกรอบแก่บรรดามุกัลลฟจะไปฝ่าฝืนละเมิดไม่ได้ ไม่เช่นนั้นจะถูก

¹⁹ หุก่มที่สั่งให้มุกัลลฟกระทำอย่างเด็ดขาดหรืองดการกระทำอย่างเด็ดขาดหรือให้เลือกระหว่างการกระทำกับการงดกระทำ (วาญิบ มั่นคอบ หะลาล หะรอม มักรูฮ์) (al-Jamia'h al-Islamiyah,n.d:1/3)

ลงโทษจากอัลลอฮ์ในวันอาคีเราะฮ์²¹เช่นเดียวกับจะถูกลงโทษในโลกนี้ด้วย ดังนั้นสมควรที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของหะรอมโดยละเอียดดังที่กล่าวต่อไปนี้

2.3.1 ความหมายของหะรอมในเชิงภาษา

หะรอม(حرام) ในเชิงภาษา คือ สิ่งที่ตรงกันข้ามกับหะลาล ห้ามการกระทำใดๆ เกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ (al-Raziy, 1988: 132,al-Faiyumiyy,n.d.: 1/131)

2.3.2 ความหมายหะรอมเชิงวิชาการ

หะรอม(حرام) ในเชิงวิชาการ คือ สิ่งที่บทบัญญัติอิสลามห้ามมิให้กระทำการใด ๆ เด็ดขาด (Ibn Qudamah,2002:1/146)

ถ้อยคำที่ใช้ในการแสดงถึง คำสั่งห้าม ในภาษาอาหรับมีดังต่อไปนี้

1) ประโยคที่ใช้ในการห้าม ด้วยการใช้คำว่า หะรอม (حرام) หรือไม่อนุมัติ (لا يحل) อย่างเช่น โองการอัลกุรอานที่กล่าวว่า :

(وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَاَ) (البقرة : 275)

ความว่า: “และอัลลอฮ์นั้นทรงอนุมัติการขาย และทรงห้ามการเอาดอกเบี้ย”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 275)

(فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ) (البقرة : 230)

ความว่า : “ถ้าหากเขาได้หย่านางอีก นางก็ไม่เป็นที่อนุมัติแก่เขาหลังจากนั้น จนกว่าจะแต่งงานกับสามีอื่นจากเขา” (อัลบะเกาะเราะฮ์ :

230)

²⁰ ผู้บรรลุนิติภาวะ

²¹ โลกหน้า ชาวมุสลิมทุกคน เชื่อมั่นและศรัทธาว่า สักวันหนึ่งอัลลอฮ์จะทำให้โลกนี้แตกสลาย และมนุษย์ที่ตายแล้วทุกคนจะต้องถูกฟื้นคืนชีพอีกครั้งหนึ่งในโลกหน้าเพื่อรับผลตอบแทนจากการกระทำของเขาในโลกนี้ หากทำดี เขาจะได้รับรางวัลสวรรค์ และหากทำชั่ว เขาจะต้องถูกลงโทษในนรก (ซุรริย์บรู จังรักศักดี,2552:23)

- 2) คำว่า ลา (لا) ที่มีความหมายว่า ห้าม อย่างเช่น โองการอัลกุรอานที่
กล่าวว่า :

(وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْنَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا) (الإسراء : 32)

ความว่า: “และพวกเจ้าอย่าเข้าใกล้การผิดประเวณีแท้จริงมันเป็นการ
ลามกและทางอันชั่วช้า” (อัลอิสรอ : 32)

- 3) คำสั่งให้งดการกระทำด้วยคำกริยาที่มีความหมายในลักษณะเป็นการ
ห้าม ดังโองการอัลกุรอานที่กล่าวว่า :

(يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحُمُرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ

لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ﴿٩٠﴾ (المائدة : 90)

ความว่า: “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! ที่จริงสุราและการพนันและแท่นหิน
สำหรับเชือดสัตว์บูชาญ และการเล่นเต๋านั้นเป็นสิ่งโสมนอนอันเกิด
จากการกระทำของชัยฏอน ดังนั้นพวกเจ้าจงห่างไกลจากมันเสียเพื่อ
ว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ” (อัลมาอิดะฮ์ : 90)

- 4) คำที่มาจากรากศัพท์ นะฮาย์ (نهي) อย่างเช่น โองการอัลกุรอานที่
กล่าวว่า :

(إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ

يَعْظُمُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾ (النحل : 90)

ความว่า : “แท้จริงอัลลอฮ์ทรงใช้ให้รักษาความยุติธรรมและทำดี
และการบริจาคแก่ญาติใกล้ชิดและให้ละเว้นจากการทำลามกและ
การชั่วช้า และการอธรรม พระองค์ทรงตักเตือนพวกเจ้าเพื่อพวกเจ้า
จักได้รำลึก” (อัลนะฮล : 90)

เมื่ออัลลอฮ์ (ﷻ) ได้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายเพื่อให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์
แล้วไม่มีเหตุผลอันใดที่พระองค์(ﷻ)จะห้ามมิให้มนุษย์ใช้ประโยชน์จากมันเว้นแต่สิ่งเหล่านั้นจะให้

โทษแก่มนุษย์ซึ่งบางครั้งบางสิ่งบางอย่างมนุษย์อาจจะคิดว่าสิ่งเหล่านั้นมีประโยชน์แต่ในความเป็นจริงสิ่งเหล่านั้นอาจมีโทษก็ได้ อัลลอฮฺ(ﷻ)เป็นผู้ทรงสร้างมนุษย์และเป็นผู้ประทานปัจจัยยังชีพให้แก่มนุษย์ พระองค์ผู้เดียวเท่านั้นที่ทรงรอบรู้ในสิ่งที่ให้ประโยชน์หรือให้โทษแก่มนุษย์และเป็นผู้สิทธิในการที่จะอนุมัติหรือสั่งห้ามสิ่งต่างๆที่พระองค์ทรงเห็นว่าเหมาะสมแก่มนุษย์ พระองค์มิได้อนุมัติสิ่งใดเว้นแต่สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อบ่าวของพระองค์และพระองค์ก็มิได้ห้ามสิ่งใดเว้นไว้เสียแต่ว่าสิ่งนั้นจะให้โทษต่อบ่าวของพระองค์ ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า :

(يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلُوبًا حَلَّ لَكُمْ الْطَّيِّبَاتُ) (المائدة: 4)

ความว่า : “เขาเหล่านั้นจะถามเจ้าว่า มีอะไรบ้างที่ถูกอนุมัติแก่พวกเขา จงกล่าวเถิด ที่ถูกอนุมัติแก่พวกเขานั้นคือสิ่งดีๆ ทั้งหลาย” (อัลมาอิดะฮ์: 4)

จากโองการอัลกุรอานข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อัลลอฮฺ(ﷻ)ทรงอนุมัติอาหารการกินแก่บ่าวของพระองค์เฉพาะสิ่งที่ดีๆ มีประโยชน์เท่านั้น (al-Tabariy, 2000 : 9 / 543)

2.4 ความหมายทรัพย์สินหะรอม

ในการที่จะทำความเข้าใจถึงการห้ามการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมเบื้องต้นจำเป็นต้องทำความเข้าใจกันความหมายทรัพย์สินหะรอมเป็นลำดับแรก

ท่านอิหม่ามอัลเจมาฮาลี²²(al-Ghazaliy) ได้นิยามทรัพย์สินหะรอมว่า เป็นทรัพย์สินที่หะรอมโดยตัวของมันเองหรือหะรอมโดยวิธีการได้มาไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลาม (al-Ghazaliy, 2000: 2 /117)

ท่าน อับดุลอะซีซ บิน อุมร์ อัลเคาะตีบ²³(Abd al-Aziz Bin ‘Umar al-Khatib) ได้ให้นิยามทรัพย์สินหะรอมว่า การได้มาของทรัพย์สินหรือประโยชน์มิได้อยู่ในแนวทางของบทบัญญัติอิสลาม (al-Khatib, n.d.: 5)

²² มุหัมมัด บินมุหัมมัด บินอะหฺมัด อัลญุสียฺ อูบฺฮามิด อัลเจมาฮาลี หุญญะตุลอิสลาม เกิดที่เมืองเคาะรอซาน ปีศ.ศ.450 เป็นคนหนึ่งที่แต่งหนังสือไว้มาก ส่วนหนึ่งคือ อัลวะญูซฺ เสี่ยชีวัตในปีศ.ศ.505 (al-Zirikiy,2002:7 /22, al-Subkiy,n.d. 1/50)

จากสองนิยามข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทรัพย์สินหะรอมคือ ทรัพย์สินหะรอมโดยในตัวเอง เช่น สุรา สุกร ซากสัตว์ หรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลามจะเป็นวัตถุหรือการใช้ประโยชน์ เช่น ทรัพย์สินที่ได้มาจากการขโมย ทรัพย์สินที่ได้มาจากการรับสินบน และทรัพย์สินที่ได้มาจากการเล่นการพนัน

2.5 ประเภทของทรัพย์สินหะรอม

จากนิยามของทรัพย์สินหะรอมข้างต้นนักกฎหมายอิสลามได้แบ่งทรัพย์สินหะรอมออกเป็น 2 ประเภท

2.5.1 ทรัพย์สินที่หะรอม

คือ ทรัพย์สินที่มีธาตุและคุณลักษณะดั้งเดิมเป็นสิ่งหะรอม หรือหะรอมโดยในตัวเอง (al-Khatib, 1998:40)

ทรัพย์สินที่หะรอมตัวของมัน เช่น เนื้อสุกร สัตว์ที่ตายเอง สุรา เป็นต้น อัลกุรอานได้กล่าวถึง สัตว์ที่ตายเองและเนื้อสุกร ว่า

(حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أَلْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنزِيرِ) (المائدة : 3)

ความว่า : “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเองและเลือดและเนื้อสุกร” (อัลมาอิดะฮ์ : 3)

ท่านอิบนุกะษีรได้อธิบายโองการอัลกุรอานนี้ว่า อัลลอฮ์(ﷻ)ทรงห้ามบรรดาผู้ศรัทธาบริโภคสัตว์ที่ตายเอง เลือดและเนื้อสุกร เพราะคุณลักษณะของมันสกปรกและอันตรายต่อผู้บริโภค จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่อัลลอฮ์ทรงห้าม (Ibn Kathir, 1999 : 3 / 14)

และได้กล่าวถึงเกี่ยวกับสุรา

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ

لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ (المائدة : 90)

ความว่า : “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ที่จริงสุราและการพนันและแท่นหิน สำหรับเชือดสัตว์และกล่าวถึงเกี่ยวกับ สุกรและสัตว์ที่ตายเองบูชา ยัญ และการเลี้ยงตัวนั้นเป็นสิ่ง โสมมอันเกิดจากการกระทำของ ชัยภูอนดังนั้นพวกเจ้าจงห่างไกลจากมันเสียเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับ ความสำเร็จ” (อัลมาอิดะฮ์ : 90)

โองการอัลกุรอานนี้แสดงให้เห็นว่าอัลลอฮ์(ﷻ)ทรงห้ามบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายยุ่งเกี่ยวกับสุรา เพราะเป็นสิ่งที่เกิดจากการกระทำของชัยภูอน ไม่มีประโยชน์และเป็นอันตรายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน และสังคมทั่วไป (Ibn Kathir, 1999 : 3 / 178)

2.5.2 ทรัพย์สินที่หะรอมเพราะสิ่งอื่น

ทรัพย์สินที่หะรอมเพราะวิธีการครอบครอง โดยที่ตัวของมัน โดยเดิมไม่ได้หะรอม แต่วิธีการได้มาไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลาม (al-Baz, 1998:43)

โดยหลักกฎหมายแล้วทรัพย์สินคือ สิ่งหะลาลที่เป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าทรัพย์สิน แต่หากเกิดการเปลี่ยนแปลงผู้ครอบครองโดยวิธีการซึ่งมิชอบด้วยกฎหมายอิสลาม เช่นการขโมย หรือ การปล้น ก็จะทำให้ทรัพย์สินเหล่านั้นกลายเป็นทรัพย์สินหะรอม

2.6 การได้มาของทรัพย์สินโดยมิชอบด้วยกฎหมายอิสลาม

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นพ้องกันว่า การได้มาของทรัพย์สินโดยมิชอบด้วยกฎหมายอิสลาม และการเอารัดเอาเปรียบในการทำมาค้าขายเป็นสิ่งต้องห้าม การใช้เล่ห์เหลี่ยม หรือการใช้ความฉลาดของตนเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบถือว่าเป็นความอธรรมอย่างหนึ่ง ที่ผู้กระทำต้องถูกลงโทษ ในโลกนี้และโลกหน้าในการนี้ มีโองการอัลกุรอานและหะดีษของท่านเราะซูลที่แสดงการห้ามการกระทำดังกล่าวหลายโองการด้วยกัน เช่น

อัลลอฮ์ (ﷻ) ได้ทรงกล่าวในโองการอัลกุรอานว่า:

(وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أُرَبُّكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُحِيطٍ ﴿٨٤﴾
وَيَقَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ ۖ وَلَا تَبْخُسُوا النَّاسَ أَمْشِيَاءَ هُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ
مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾ (هود : 84-85)

ความว่า: “และพวกท่านอย่าให้การตวงและการชั่งบกพร่อง แท้จริงฉันเห็นพวกท่านยังอยู่ในความดีและแท้จริงฉันกลัวแทนพวกท่านต่อการลงโทษในวันที่ถูกห้อมล้อมไว้และโอ้อึกกลุ่มชนของฉันเอ๋ย พวกท่านจงให้ครบสมบูรณ์ไว้ซึ่งการตวงและการชั่งโดยเที่ยงธรรม และอย่าให้เกิดการบกพร่องแก่มนุษย์ซึ่งสิ่งต่างๆของพวกเขาและอย่าก่อความในแผ่นดิน โดยเป็นผู้บ่อนทำลาย” (ฮุด : 84-85)

รายงานโดยอะบีซัร(رضي الله عنه)²⁴ โดยที่ท่านเราะฮ์ลุ(ﷺ)กล่าวว่า:

أن النبي صلى الله عليه وسلم قال : قال الله تعالى : ((يا عبادي إني حرمت الظلم على نفسي وجعلته بينكم محرماً فلا تظالموا))

ความว่า: ท่านนบี (ﷺ) กล่าวว่า “อัลลอฮ์ ตะอาลา ได้ตรัสว่า : โอ้ บ่าวของฉัน ฉันได้ห้ามตัวเองจากการอธรรม และฉันได้บัญญัติมันให้เป็นสิ่งต้องห้ามระหว่างพวกเจ้า ฉะนั้นพวกเจ้าอย่าได้กระทำในสิ่งที่เป็นอธรรม” (บันทึกโดย Muslim,n.d.: 6737)

การหาปัจจัยยังชีพด้วยวิธีที่มีขอบ เป็นสิ่งที่อิสลามหักห้ามและต่อต้าน เพราะเป็นวิธีการที่อันตราย และสร้างความแตกแยกในสังคม ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.6.1 การครอบครองโดยปรบักษ์

ปรบักษ์ คือการครอบครองทรัพย์สินที่เจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่พอใจและยินยอม เช่น ในรูปแบบต่างๆดังต่อไปนี้

²⁴ อนุษัรริณอัลมิฟารียู สะหะหาบะเป็นที่รู้จัก ชื่อ ญุนคุบ บินญุนาคะฮ์ เป็นผู้ที่เข้ารับอิสลามเป็นกลุ่มแรก และเป็นกลุ่มที่ล่าช้าในการ ิจญเราะฮ์ ไม่ได้ออกสงครามบะดร์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.ที่ 32 ในสมัยเคาะลีฟะฮ์ อูสมาน บินอัฟฟาน (al-Qurtubiy,n.d.:1/252, al-Asqalaniy,1406H.:2/638)

2.6.1.1 การขโมย

การขโมย คือ ลักโดยปริยาย หมายความว่า ลอบทำในสิ่งที่ไม่มีความลับหรือไม่ได้รับอนุญาต เช่น เด็กขโมยบุหรี่ป (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ 2542)

การขโมย ซึ่งสอดคล้องในภาษาอาหรับกับคำว่า (السرقه) หมายถึง

"أخذه خفية ظلما من حرز مثله بشروط"

ความว่า: “การลักลอบครอบครองทรัพย์สินผู้อื่นโดยมิชอบตามกฎหมายอิสลาม” (al-Sharbiniy,n.d.:16/430)

คิงโองการอัลกุรอานที่กล่าวว่า :

(وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾)

(المائدة : 38)

ความว่า : “และขโมยชายและขโมยหญิงนั้นจงตัดมือของเขา ทั้งสองคน ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบแทนในสิ่งที่ทั้งสองนั้นได้แสวงหาไว้ (และ) เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างการลงโทษจากอัลลอฮ์ และอัลลอฮ์นั้นทรงเดชานุภาพ ทรงปรีชาญาณ” (อัลมาอิดะฮ์ : 38)

จากอบีฮูร็อยเราะฮ์ (رضي الله عنه) กล่าวว่า ท่านเราะสูล (ﷺ) ได้กล่าวว่า :

((لعن الله السارق يسرق البيضة فتقطع يده ويسرق الحبل فتقطع يده))

ความว่า: “อัลลอฮ์ทรงสาปแช่งโจรขโมย ที่ขโมยไข่จนถูกตัดมือ และขโมยเชือกจนถูกตัดมือ”²⁵ (บันทึกโดย al-Bukhariy,1987:

6401 และMuslim,n.d.: 4503)

จากโองการอัลกุรอานและหะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การได้มาของทรัพย์สินด้วยวิธีการขโมย ถือว่าเป็นการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยปรบักษ์ เป็นวิธีที่มีชอบด้วยกฎหมายอิสลามโดยที่ อัลลอฮ์(ﷻ)ทรงสาปแช่งและลงโทษด้วยการตัดมือสำหรับผู้ขโมยชายและหญิง เพื่อที่จะคุ้มครองและรักษาทรัพย์สินของมนุษย์ด้วยกันและเพื่อไม่ให้มันเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น

(Ibn Kathir, 1999 : 3 / 107)

²⁵ หมายถึง อัลลอฮ์ทรงสาปแช่งคนชั่วที่หัดลักเล็กขโมยน้อยแล้วขโมยทรัพย์สินที่มีค่าจนถูกลงโทษตัดมือในที่สุด

2.6.1.2 การโกง

การโกง คือใช้อุบายหรือ เล่ห์เหลี่ยมหลอกลวง เช่น โกงเงิน แสลง
อาการคือ ไม่ยอมทำตาม เช่น เด็กโกง ม้าโกง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ 2542)

การโกงซึ่งสอดคล้องในภาษาอาหรับกับคำว่า (الخدع) หมายถึง

"اظهار خلاف ما تخفيه"

ความว่า: การแสดงออกไม่ตรงกับสิ่งที่ปกปิดอยู่ (al-Zubaidiy , n.d.: 1 /5174)

ดังโองการอัลกุรอานที่กล่าวว่า :

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ)

(النساء: 29)

ความว่า : “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ใน
ระหว่างพวกเจ้าโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจาก
ความพอใจในหมู่พวกเจ้า” (อัลนิสาอ :29)

จากโองการอัลกุรอานข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อัลลอฮ์ (ﷻ) ทรงห้ามกินทรัพย์สิน
ของผู้อื่นโดยมิชอบซึ่งส่วนหนึ่งในวิธีการกินทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบคือ การ โกงทรัพย์สินของ
ผู้อื่น (al-Shaukaniy,n.d.:2/130)

ท่านเราะสูล (ﷺ) กล่าวว่า:

((إن دماءكم وأموالكم حرام عليكم))

ความว่า “แท้จริงเลือด(ชีวิต)ของพวกเจ้าทรัพย์สินของพวกเจ้า เป็น
สิ่งต้องห้ามจะละเมิดไม่ได้” (บันทึกโดย Muslim, n.d.:3009)

ท่านเราะสูล (ﷺ) กล่าวว่า :

((كل المسلم على المسلم حرام ، دمه وماله وعرضه))

ความว่า “การล่วงละเมิดสิทธิในระหว่างคนมุสลิมถือเป็นสิ่ง
ต้องห้าม ทั้งในชีวิต ทรัพย์สิน และเกียรติศักดิ์ศรี”(บันทึกโดย al-
Bukhariy,nd.: 5695, Muslim, n.d.:6706)

หะดีษทั้งสองข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมุสลิมจะต้องเคารพสิทธิของผู้อื่น ห้ามล่วงละเมิดซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งหนึ่งที่ห้ามล่วงละเมิดก็คือทรัพย์สินของผู้อื่นจะโดยวิธีใดก็ตาม เช่นการโกงทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นต้น เว้นแต่เกิดจากความพึงพอใจซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการค้าขาย หรือการบริจาค (al-Nawawiy,1392: 8/ 182)

2.6.1.3 การปล้น

การปล้นทรัพย์ คือชื่อความผิดอาญาสถานหนึ่ง ซึ่งผู้ชิงทรัพย์ ร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เรียกว่า ความผิดฐานปล้นทรัพย์

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ 2542)

การปล้น ซึ่งสอดคล้องในภาษาอาหรับกับคำว่า (الغصب) หมายถึง

"الاستيلاء على مال الغير بغير حق"

ความว่า: ใ้ใช้กำลังแย่งชิงเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ (al-Nawawiy, n.d.: 2/146)

ตั้งโองการอัลกุรอานที่กล่าวไว้ว่า :

(وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبُطْلِ) (البقرة: 188)

ความว่า: “และพวกเจ้าจงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้าระหว่างพวก เจ้าโดยมิชอบ” (อัลบะเกาะเราะฮ์ : 188)

โองการอัลกุรอานข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อัลลอฮ์(ﷻ) ทรงห้ามกินทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ ซึ่งครอบคลุมสิ่งที่เป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่การกินทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ ทั้งหมดหนึ่งในสาเหตุดังกล่าว คือการปล้นทรัพย์สินของผู้อื่น (al-Shaukaniy,n.d.:1/248)

รายงานจากท่านสะอีด บิน ซัยด์(رضي الله عنه)²⁶ ว่าท่านได้ยินท่านเราะสูล(ﷺ) กล่าวว่า:

((من أخذ شبرا من الأرض ظلما فإنه يطوقه يوم القيامة من سبع أرضين))

²⁶ สะอีด บินซัยด์ บินอัมรฺ บินนุฟัยลฺอัครีษอัครีษเราะซีย์ สะฮะฮะบะฮ์เข้ารับอิสลามก่อนที่นบีเข้าไปอยู่ในบ้านอัลอัครอมเข้าร่วมสงครามทุกครั้งยกเว้นสงครามบะดร์เป็นผู้หนึ่งในจำนวนสิบท่านที่เป็นชาวสวรรค์ที่นบีให้การรับรอง เกิดที่มักกะฮ์และเสียชีวิตที่มะดีนะฮ์ (al-Asqalaniy,1406H.:3/103, al-Zirikliy,2002:3/94)

ความว่า: “ใครก็ตามที่เอาที่ดินผู้อื่นเพียงคืบเดียวด้วยความอธรรม มิชอบ เขาจะถูกม้วนด้วยผืนดินเจ็ดชั้นในวันกิยามะฮ์”(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d.: 3026 และ Muslim, n.d.: 4220)

หะดีษข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า การละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้อื่น อย่างเช่นเอาที่ดินของผู้อื่นโดยอธรรม เป็นสิ่งต้องห้าม ในวันกิยามะฮ์จะถูก ลงโทษอย่างหนักโดยการถูกม้วนด้วยผืนดินเจ็ดชั้น (al-Nawawiy, 1392: 5/489)

2.6.1.4 การกักตุนสินค้า

การกักตุนสินค้า คือเก็บสินค้าไว้เป็นจำนวนมากเพื่อเก็งกำไร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542)

การกักตุนสินค้า ซึ่งสอดคล้องในภาษาอาหรับกับคำว่า (احتكار) หมายถึง

"حبس الطعام للغلاء"

ความว่า: “กักตุนสินค้าเพื่อเก็งกำไร” (al -Jurjaniy, 2004: 1/26)

ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับความเดือดร้อนของผู้คนที่อยู่ในสังคม และได้ประณามต่อบุคคลที่สะสมสินค้าและฉวยโอกาสขึ้นราคาสินค้าในเมื่อสินค้านั้นขาดตลาด โดยไม่ได้คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น โดยที่ท่านนบี (ﷺ) ได้กล่าวว่า :

((لا يحتكر إلا خاطئ))

ความว่า: “จะไม่กักตุนสินค้าเว้นแต่คนผิด” (บันทึกโดย Muslim, n.d.:4207)

ท่านนบี (ﷺ) กล่าวว่า:

((من احتكر الطعام أربعين يوماً فقد برئ من الله وبرئ الله منه.))

ความว่า “ใครก็ตามที่กักตุนอาหารสี่สิบวัน แท้จริงเขาได้หลุดจากการคุ้มครองของอัลลอฮ์ และอัลลอฮ์จะไม่ทรงคุ้มครองเขาอีกต่อไป” (บันทึกโดย Ahmad, n.d.:4880)

หะดีษทั้งสองข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า การกักตุนสินค้าที่เป็นอาหารหลักของชาวเมืองนั้น เป็นสิ่งต้องห้ามในกฎหมายอิสลาม เพราะเป็นการเอาเปรียบผู้อื่นและสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม (al-Nawawiy,1392: 5/ 482)

2.6.1.5 การหลอกลวง

การหลอกลวงคือ ล่อให้เข้าใจผิด แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความซึ่งควรบอกให้แจ้ง เพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิด (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ 2542)

การหลอกลวงซึ่งสอดคล้องในภาษาอาหรับกับคำว่า (الغش) หมายถึง

"زين له غير المصلحة وأظهره غير يضر"

ความว่า: การแสดงในสิ่งที่เป็นเท็จและปิดบังวัตถุประสงค์ที่แท้จริง

(Qal 'Aji wa Qunaibiy, 1988:2/ 653)

ท่านนบี(ﷺ)ได้กล่าวถึงการหลอกลวง ว่า

((من غشنا فليس منا))

ความว่า : “ คนที่หลอกลวงเรานั้น เขาย่อมมิใช่พวกของเรา”

(บันทึกโดย Muslim, n.d.:294)

จากหะดีษข้างต้น การที่ท่านนบีได้ปฏิเสธบุคคลที่หลอกลวงว่า มิใช่พวกเรา นั้น ได้ชี้ให้เห็นว่าการหลอกลวงนั้นเป็นพฤติกรรมที่ต้องห้ามในบทบัญญัติอิสลามและทรัพย์สินที่ก่อเกิดจากการหลอกลวงนั้นถือเป็นทรัพย์สินที่หะรอม (al-Suyuti,1988:208)

อิสลามคัดค้านการหลอกลวงทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายหรือเรื่องอื่นๆ ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อิสลามสอนให้มนุษย์จะต้องซื่อสัตย์อยู่เสมอ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม ท่านนบี(ﷺ)ได้กล่าวว่า :

((البيعان بالخيار ما لم يتفرقا فإن صدقا وبينا بورك لهما في بيعهما))

ความว่า : “ผู้ซื้อและผู้ขายย่อมมีสิทธิที่จะเลือกตัดสินใจได้ตราบดี

ที่ ทั้งสองฝ่ายยังมีได้แยกจากกัน ถ้าหากต่างคนต่างจริงใจและ

ไปรงใส่ พวกเขาก็จะได้รับความจำเริญในการซื้อขายนั้น” (บันทึก

โดย al-Bukhariy,nd.: 2004 และ Muslim,n.d.: 3937)

หะดีษข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นว่า ความยุติธรรมของอิสลามที่ห้ามมิให้อาเปรียบซึ่งกัน และกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายแม้ว่าการค้าขายนั้นเกิดจากความพึงพอใจซึ่งกันและกันแล้ว แต่เพื่อความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย สินค้าที่ผู้ขายมอบให้กับผู้ซื้อยังสามารถพิจารณากันได้ทั้งในเรื่องราคาหรือคุณภาพ ซึ่งในระหว่างนั้น ถ้าหากทั้งสองฝ่าย มีความไม่พอใจในสินค้าที่ตัวเองทำการค้าขายกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องราคาหรือคุณภาพ ก็เป็นสิทธิแก่ทั้งสองฝ่ายที่จะยกเลิกการค้าขายกัน トラบใดทั้งสองฝ่ายยังมีได้แยกจากกัน ซึ่งเหตุผลที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดบทบัญญัติเช่นนี้ก็เพื่อป้องกันการหลอกลวงที่อาจจะเกิดขึ้นกับทั้งสองฝ่าย (al-Asqalaniy,nd: 4/334)

ครั้งหนึ่ง ขณะที่ท่านนบี(ﷺ) เดินผ่านหน้าพ่อค้าข้าวบาร์เลย์ ท่านเกิดความอยากรู้อยากเห็นอะไรบางอย่าง ท่านจึงได้เอามือจุ่มแล้วลงไป ในกองเมล็ดข้าวบาร์เลย์นั้นและพบว่ามันเปียกชื้น ท่านจึงถามพ่อค้าคนนั้นว่า : อะไรนี่ พ่อค้าตอบว่า : เพราะโดนฝนครับท่าน ท่านนบี(ﷺ) จึงได้กล่าวแก่พ่อค้าผู้นั้นว่า :

((أفلا جعلته فوق الطعام حتى كي يراه الناس من غشى فليس مني))

ความว่า: “ทำไมท่านจึงไม่ยกมันขึ้นข้างบนเพื่อให้คนอื่นเห็นเล่า

คนที่หลอกลวงย่อมมิใช่พวกของฉัน” (บันทึกโดย Muslim,

n.d.:295)

หะดีษข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นว่า การหลอกลวงเป็นพฤติกรรมที่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นการกินทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ โดยฝ่ายหนึ่งขาดทุน และฝ่ายหนึ่งได้กำไร และเป็นการสร้างความ เป็นศัตรูกันระหว่างทั้งสองฝ่าย ตลอดจนเป็นการสร้างความอาฆาตแค้นและการเผชิญหน้ากันซึ่ง พฤติกรรมเช่นนี้ ท่านนบีได้ปฏิเสธความเป็นประชาชาติที่สมบูรณ์ของผู้นั้น

2.6.2 การได้มาของทรัพย์สินหะรอมโดยการเห็นชอบและการยินยอมของผู้ครอบครอง

บางครั้ง วิธีการได้มาของทรัพย์สิน อาจผ่านการเห็นชอบและการยินยอมของเจ้า ทรัพย์ แต่เป็นวิธีการที่มีชอบด้วยกฎหมายอิสลาม โดยตามหลักกฎหมายอิสลามจะถือว่า อัลลอฮ์ เป็นผู้ครอบครอง และเป็นเจ้าของสรรพสิ่งทั้งมวลที่มีอยู่ในโลกนี้ ฉะนั้นด้วยหลักการดังกล่าวนี้ จึง

ถือว่า อัลลอฮ์ เป็นผู้มีสิทธิในการจะกำหนดบทบัญญัติต่อสิ่งต่างๆ ว่าจะเป็นที่ทะเลาะหรือหะรอม ขณะเดียวกัน อัลลอฮ์จะไม่กำหนดบทบัญญัติว่า สิ่งใดเป็นสิ่งทะเลาะ เว้นแต่พระองค์ทรงรู้ว่าสิ่งนั้น เป็นสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์แก่บ่าวของพระองค์ ขณะเดียวกันพระองค์จะไม่กำหนดว่าสิ่งนั้นหะรอม เว้นแต่พระองค์ทรงรู้ว่า สิ่งนั้นเป็นอันตรายและไม่มีประโยชน์ต่อบ่าวของพระองค์ ถึงแม้ว่า มนุษย์จะเห็นดีเห็นงามก็ตาม เพราะอัลลอฮ์ย่อมทรงรู้ดีกว่ามนุษย์ในทุกเรื่องอย่างแน่นอน ดังที่จะ กล่าวในรายละเอียดต่อไป

2.6.2.1 การพนัน

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึง การพนัน คือ เล่นเอาเงินหรือสิ่งอื่นด้วยการเสี่ยงโชคหรือฝีมือ

ซึ่งการพนัน ในภาษาอาหรับสอดคล้องกับคำว่า (القمار) หมายถึง

"كل لعب فيه مراهنه"

ความว่า: "ทุกการละเล่นที่มีการเสี่ยงโชค" (al-M 'ujam al-Wasit , n.d.: 2 /758)

สรุปแล้ว การพนัน หมายถึง การเล่นชนิดหนึ่งเพื่อหวังเงิน หรือสิ่งใดๆ โดยการเสี่ยงโชค โดยวิธีการทำนายหรือคาดเดาผล

การพนันเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม โดยการห้ามดังกล่าวมีการระบุและกล่าวถึงในอัลกุรอาน ในสุนนะฮ์ท่านนบี(ﷺ) ตลอดจนนักกฎหมายอิสลามมีมติอย่างเอกฉันท์ว่าเป็นสิ่งต้องห้าม ฉะนั้นการทำธุรกรรมทางการเงินทุกประเภทต้องปลอดจากการพนัน มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าเป็นการละเมิดศาสนา

อัลลอฮ์ (ﷻ) ได้กล่าวในโองการอัลกุรอานว่า :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ إِنَّمَا أَحْمَرُوا وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ (المائدة: 90)

ความว่า: "ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ที่จริงสุราและการพนันและแท่นหิน สำหรับเชือดสัตว์บูชาญ และการเล่นเสี่ยงตัว นั้นเป็นสิ่งโสมมอันเกิด

จากการกระทำของซัยฎอน ดังนั้นพวกเจ้าจงห่างไกลจากมันเสีย
เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ” (อัล-มาอิดะฮ์ : 90)

(يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا
وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾)

(البقرة : 219)

ความว่า“พวกเขาจะถามเจ้าเกี่ยวกับน้ำเมา และการพนัน จงกล่าว
เถิดว่า ในทั้งสองนั้นมีโทษมากและมีคุณหลายอย่างแก่มนุษย์ แต่
โทษของมันทั้งสองนั้นมากกว่าคุณของมัน และพวกเขาจะถามเจ้า
ว่า พวกเขาจะบริจาคสิ่งใด จงกล่าวเถิดว่า สิ่งที่เหลือจากการใช้จ่าย
ในทำนองนั้นแหละ อัลลอฮ์จะทรงแจกแจงโองการทั้งหลายแก่พวก
เจ้าหวังว่าพวกเจ้าจะได้ใคร่ครวญ”(อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 219)

และโองการอัลกุรอานที่กล่าวไว้ว่า :

(إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ
الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾ (المائدة : 91)

ความว่า: “ที่จริงซัยฎอนนั้นเพียงต้องการที่จะให้เกิดการเป็นศัตรูกัน
และการเกลียดชังกันระหว่างพวกเจ้า ในสุราและการพนันเท่านั้น
และมันจะหันเหพวกเจ้าออกจากการรำลึกถึงอัลลอฮ์ และการ
ละหมาด แล้วพวกเจ้าจะยุติไหม” (อัล -มาอิดะฮ์ : 91)

โองการอัลกุรอานทั้งสามข้างต้น อัลลอฮ์(ﷻ)ได้ชี้ถึง การพนันเป็นสิ่งต้องห้าม
เพราะเป็นการกระทำอันโสมมและเป็นพฤติกรรมของมารร้าย เป็นการกระทำเยี่ยงการตั้งภาคี และ
ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งเป็นศัตรูกัน (al-Saukaniy,n.d.: 2/354)

ท่านเราะฮ์ตุล (ﷺ) ได้กล่าวในหะดีษหนึ่งว่า :

((من قال لصاحبه تعال أقامرك فليتصدق))

ความว่า“ผู้ที่กล่าวชวนเพื่อนว่ามา ฉันจะทำพนันกับคุณ ก็จงบริจาค
ทานเสีย” (บันทึกโดย al-Bukhariy,nd.: 4579 และ Muslim,n.d.:
4349)

หะดีษนี้แสดงให้เห็นว่า การเล่นเกมการพนันเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะเพียงการชวนก็ถือเป็น
ความผิดแล้ว และการไถ่ความผิดของคำพูดดังกล่าว ก็ด้วยการบริจาคทาน

อิสลามไม่อนุญาตให้แสวงหาปัจจัยยังชีพด้วยการพนัน การเสี่ยงโชค หรือโดยการหวังลมๆแล้งๆ แต่อิสลามสอนให้แสวงหาปัจจัยยังชีพที่หะลาล ซึ่งทรัพย์สินที่ได้มานั้นบางส่วนอิสลามได้กำหนดให้เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลโดยได้กำหนดห้าม มิให้ละเมิดหรือถ่ายโอนกรรมสิทธิ์เว้นแต่ตามแนวทางที่อิสลามได้บัญญัติ เช่น การซื้อขาย การแลกเปลี่ยน การมอบให้โดยเสน่หา ส่วนการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยวิธีการพนัน เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม เพราะวิธีนี้ นอกจากก่อให้เกิดความเกลียดชัง ความเป็นศัตรูในหมู่พี่น้องกันแล้ว ยังมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมอีกมากมาย ดังโองการอัลกุรอานที่กล่าวว่า :

(يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ

لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْحَمْرِ وَالْمَيْسِرِ

وَيُصَدِّكُمْ عَنِ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾ (المائدة : 90-91)

ความว่า : “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ที่จริงสุราและการพนันและแท่นหินสำหรับเชือดสัตว์บูชาญ และการเล่นเสี่ยงตัวนั้นเป็นสิ่งโสมนมอันเกิดจากการกระทำของชัยฏอน ดังนั้นพวกเจ้าจงห่างไกลจากมันเสียเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ ที่จริงชัยฏอนนั้นเพียงต้องการที่จะให้เกิดการเป็นศัตรูกันและการเกลียดชังกันระหว่างพวกเจ้าในสุราและการพนันเท่านั้น และมันจะหันเหพวกเจ้าออกจากภารกิจถึงอัลลอฮ์ และการละหมาดแล้วพวกเจ้าจะยุติใหม่” (อัลมาอิดะฮ์ : 90-91)

ท่านนบี(ﷺ)ได้ กล่าวว่า:

((من لعب بالتردشير فكأنما صبغ يده في لحم خنزير ودمه))

ความว่า : “ผู้ใดเล่นลูกเต๋า ก็เหมือนกับ เขาได้จุ่มมือของเขา ลงไป เนื้อหมูและเลือดของมัน” (บันทึกโดย Muslim, n.d.: 6033)

2.6.2.2 การค้าขายสิ่งทีหะรอม

การค้าขายสิ่งทีหะรอม คือ การค้าขายสิ่งทีหะรอมโดยตัวของมันเอง หรือการค้าขายโดยวิธีการทีหะรอม หรือด้วยพฤติกรรมทีจะนำสู่การกระทำทีหะรอม (al-Baz, 1998:66)

การค้าขายเป็นสิ่งที่อนุมัติในอิสลาม เป็นการงานทีศาสนาให้การส่งเสริม ยกเว้นการค้าขายทีไม่เป็นธรรม การโกง หรือการค้าขายสิ่งทีหะรอม โดยปกติแล้วการค้าขายสินค้า ต้องห้ามถือเป็นหะรอม เช่น ค้าขายสุรา สุกร เจวีด หรือสิ่งทีนำไปสู่การกระทำสิ่งต้องห้าม เช่น อุปกรณ์การบันเทิงต่างๆ เช่น กีตาร์ ฉาบ ฉิ่ง เป็นต้น ถือว่าการค้าขายสิ่งเหล่านี้เป็นหะรอม เพราะการค้าขายสิ่งดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นการสนับสนุนให้คนทำบาป ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ เกิดพฤติกรรมหะรอม จึงพบว่าบทบัญญัติอิสลาม ได้ห้ามการค้าขายสิ่งทีหะรอม และสิ่งทีจะนำไปสู่ การกระทำสิ่งทีหะรอมด้วย ดังโองการอัลกุรอานทีว่า :

(وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ)

(المائدة: 2)

ความว่า : “และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องทีเป็นคุณธรรม และความยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องทีเป็นบาป และเป็นศัตรูกัน และพึงกลัวเกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรุนแรงในการลงโทษ” (อัลมาอิดะฮ์: 2)

ท่านอิหม่าม อัลญะาะบะรียฺ ได้อธิบายโองการอัลกุรอานข้างต้นว่า : อัลลอฮ์ (ﷻ) ทรงเรียกร้องและกำชับบรรดาผู้ศรัทธาทังหลายให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องทีเป็นคุณธรรม ทังหลาย อย่างเช่น ให้ปฏิบัติสิ่งทีพระองค์ทรงสั่งให้ปฏิบัติ ให้หลีกเลี่ยงสิ่งทีพระองค์ทรงห้าม และพระองค์ทรงเรียกร้องเช่นกันว่า ห้ามให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องทีเป็นบาป และสิ่งทีจะนำไปสู่ การกระทำทีเป็นบาป อย่างเช่น การค้าขายสิ่งทีหะรอม เพราะการค้าขายสิ่งทีหะรอมให้ผู้อื่นก็ เหมือนกับการกระทำหะรอมด้วยตัวเอง เพราะพฤติกรรมดังกล่าวถือว่า เป็นการส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้อื่นกระทำบาป ฉะนั้นในเมื่อผู้อื่นกระทำบาปเพราะมีผู้ให้การส่งเสริม สนับสนุน แน่อนผู้้นั้น ย่อมเป็นผู้บาปด้วย (al-Tabariy, 2000 : 3/178)

ท่านเราะสูล (ﷺ) ได้กล่าวว่ :

((كل لحم نبت من حرام فالنار أولى به))

ความว่า : “เนื้อทุกส่วนที่งอกจากสิ่งหะรอม นรยกยอมเหมาะสมยิ่ง
กับมัน” (บันทึกโดย Tirmidhiy,n.d.: 614)

หะดีษข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า โทษของผู้ที่ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินหะรอม ไม่ว่าจะโดย
ทรัพย์สินหรือวิธีการ เช่น สุรา ดอกเบียร์ ทรัพย์สินขโมย ทรัพย์สินจากการโกง ปล้น และอื่นๆ คือ จะ
ถูกลงโทษในไฟนรก

2.7 ประเภทและกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอม

ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์สินเดิมไม่ถือว่าเป็นสิทธิที่อยู่ภายใต้การ
ครอบครองของผู้ใดผู้หนึ่ง และผู้หนึ่งผู้ใดไม่มีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากมัน เว้นแต่ตามแนวทางที่
บทบัญญัติอิสลามได้กำหนด นักกฎหมายอิสลามได้จำแนกการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมที่
ไม่ทราบเจ้าทรัพย์สิน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะไม่ทราบว่าเจ้าทรัพย์สินนั้นยังมีชีวิตอยู่ หรือไม่ทราบสถานที่ที่
อยู่ หรือไม่สามารถที่จะระบุหรือเจาะจงเจ้าทรัพย์สินได้ อาจจะเป็นเพราะไม่ทราบเจ้าทรัพย์สินว่ามีผู้ใด
บ้าง เพราะมีกันมากมายหลายคน ออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. การใช้ประโยชน์เพื่อส่วนบุคคล
2. การใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมทางศาสนา
3. การใช้ประโยชน์เพื่อสาธารณประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา

2.7.1 การใช้ประโยชน์เพื่อส่วนบุคคล

การนำทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์สิน ใช้ประโยชน์เพื่อ
ส่วนบุคคลนักกฎหมายอิสลามได้จำแนกออกเป็นสองกรณี

กรณีที่หนึ่ง บุคคลที่มีฐานะดีจะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหารอมได้หรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้นักกฎหมายอิสลามเห็นพ้องกันว่า เป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับบุคคลที่มีฐานะดีจะใช้ประโยชน์ เพราะเพียงพอกับทรัพย์สินหะลาละของตัวเอง โดยที่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหารอม

กรณีที่สอง บุคคลที่มีฐานะยากจน ที่มีปัจจัยยังชีพไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายแก่ตัวเองและครอบครัวด้วยทรัพย์สินหะลาละ ในกรณีนี้นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นต่างกันสองทัศนะ

ทัศนะที่หนึ่ง เห็นว่า บุคคลเหล่านี้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหารอม เพื่อใช้จ่ายยังชีพแก่ตัวเองและครอบครัวตามความจำเป็นเท่านั้น เป็นทัศนะของนักกฎหมายส่วนใหญ่จากสายสำนักหะนะฟี สายสำนักชาฟีอี และสายสำนักหัมบะลี

โดยนักกฎหมายอิสลามกลุ่มนี้ได้ยกเหตุผลดังต่อไปนี้

สายสำนักหะนะฟี

ท่านอิบนุเมาดูอัล-เมาซิลีย์²⁷ (Ibn al- Maudud al-Mausiliy) ได้กล่าวว่า : “บุคคลที่ต้องการที่จะให้ตนเองหลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหารอม จำเป็นต้องบริจาครายทรัพย์สินนั้น แต่หากตนเองมีฐานะยากจนมีปัจจัยยังชีพไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายแก่ตัวเองและครอบครัวด้วยทรัพย์สินหะลาละสามารถใช้ประโยชน์ได้จากทรัพย์สินหารอมตามความจำเป็น “ (al- Mausiliy,n.d :1/28)

สายสำนักชาฟีอี

ท่านอิหม่ามอัล-ฆะซาลีย์(al-Ghazaliy) ได้กล่าวว่า : “ถ้าบุคคลที่มีฐานะยากจนมีปัจจัยยังชีพไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายแก่ตัวเองและครอบครัวด้วยทรัพย์สินหะลาละสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหารอมนั้นได้” (al-Ghazaliy , 2000 : 2 /165)

²⁷ อับดุลลอฮฺ บินมะห์มูด บินเมาดูอัล-เมาซิลีย์เป็นผู้รอบรู้ด้านฟิกฮฺตามแนวสำนักหะนะฟี เกิดที่เมืองวัลศ็ีย์และอพยพไปอยู่ที่คิมัสกฺช่วงหนึ่งเคยเป็นกฏีที่เมืองกูพะฮ์และใช้ชีวิตอยู่ที่บัจคาดและเสียชีวิตที่นั่นปีฮ.ศ.683 เจ้าของหนังสือ“อัลมุกตาร”และ “ซัรหฺ อัลมุกตารคืออัลอิกติยาร”(Mausu ‘ah al-‘ Alam,n.d.:2/38)

ท่านอิหม่ามอัลนะวะวี²⁸(al-Nawawiy) ได้กล่าวในหนังสือ “อัลมััจญมู”(al-Majmu‘u) ว่า: บรรดานักกฎหมายสายสำนักของเราหลายท่านได้กล่าวเช่นเดียวกับ ท่านอิหม่ามเมาะซาลีย์ กล่าวคือ “บุคคลที่มีฐานะยากจนมีปัจจัยยังชีพไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายแก่ตัวเองและครอบครัวด้วยทรัพย์สินทะเลาะสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมได้” (al-Nawawiy,2003 : 9/156)

สายสำนักหัมบะลีย์

ท่านอิบนุเราะญับอัลหัมบะลีย์²⁹(Ibn Rajab al-Hambaliy)ได้กล่าวว่า : “ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์สินเดิม แนวทางที่จะให้ตนเองหลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอม คือต้องนำทรัพย์สินดังกล่าวไปทำการบริจาค ซึ่งบุคคลไม่สามารถที่จะถือกรรมสิทธิ์หรือครอบครองทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อส่วนบุคคลได้ ส่วนอีกทัศนะหนึ่งของ อัลกอฎีย์³⁰ สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อส่วนบุคคลได้ ถ้าหากเป็นบุคคลที่มีฐานะยากจน” (IbnRajab,: 1971 : 134)

ทัศนะที่สอง เห็นว่า ไม่สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมเพื่อตัวเองหรือครอบครัวได้ เป็นทัศนะของอัลหะริส อัลมุฮาสิบีย์³¹(al-Haris al-Muhasibiy) โดยอ้างเหตุผลว่า ผู้ที่มีฐานะยากจนหากจะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมก็เสมือนเป็นผู้คิดหนี้ ซึ่งจะต้องชดใช้คืนเมื่อมีความสามารถ ในขณะที่ผู้ที่มีฐานะยากจนสามารถหากที่จะขอเป็นหนี้ในทรัพย์สินทะเลาะย่อมเป็นสิ่งที่กระทำได้ ฉะนั้นการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมของผู้ที่มีฐานะยากจนจึงเป็นสิ่งที่ไม่อนุมัติ (al-Ghazaliy , 2000 : 2 / 165)

²⁸ อัลอิหม่าม อัลฮาฟิซ มุหัยยุดดีน อิบะฮ์กาเรีย หะหุยา บินซุรฟูตดีน อันนะวะวี อัลซาฟิฮีย เกิดในปี ฮ.ศ.ที่631 ที่หมู่บ้านนะวา เมืองดามัสกัส ประเทศซีเรีย ท่านได้เขียนและเรียบเรียงหนังสือวิชาการอิสลามเอาไว้จำนวนมาก เช่น “ชะเราะหุศเศาะหิหมุสลิม, อรุเราะฎาะ”เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.ที่676 ที่หมู่บ้านนะวาเช่นกัน (al-Zirikliy,2002:8/149)

²⁹ อัลอิหม่าม อัลฮาฟิซ อิบุอัลฟะรอญญ์ อับดุลเราะหฺมาน บินเราะญับอัลหัมบะลีย์ เกิดที่เมืองบัฆดาดีในปี ฮ.ศ.ที่736 เสียชีวิตที่ เมืองดามัสกัส ในปี ฮ.ศ.ที่795 ท่านได้เขียนหนังสือวิชาการอิสลามเอาไว้หลายเล่ม เช่นหนังสือ”กะวาอิดอัลฟิกฮียะฮ์” (al-Hambaliy,n.d.:6/339, al-Zirikliy,1396:3/18)

³⁰ อัลกอฎีย์อับยะอ์ลามุมัคบุรอัลหุสัยนุบคุมุมัคบุรเคาะลัฟบุครอะหมัดอัลบัฆดาดีอัลหัมบะลีย์ เกิดปีฮ.ศ.380ท่านได้แต่งหนังสือไว้หลายเล่ม เช่น “อะฆ์กามอัลกูราน, มะซาอิดอัลอิมาน ,อัลอูดอะฮ์ฟิอูลฟิกฮ์”เสียชีวิตปีฮ.ศ.458 (al-Dhahabi,1993:18/89-91)

³¹ ฮาริษ บินอะลัด อัลมุฮาสิบีย์ เป็นอุละมาอ์อัลกะลาม ว่ามสมัยกับท่านอิหม่ามอะหมัด บินหัมบัล เสียชีวิตที่เมืองบัฆดาดีในปีฮ.ศ.ที่243(al-Mazziy,1980:5/208-211, al-Zirikliy,2002:2/153)

จากเหตุผลทั้งสองทัศนะของนักกฎหมายอิสลามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เหตุผลของนักกฎหมายอิสลามกลุ่มที่หนึ่งมีความหนักแน่นมากกว่า เพราะหากผู้ที่มีฐานะยากจนที่ไม่มีปัจจัยยังชีพในทรัพย์สินทะเลาลแต่มีทรัพย์สินหะรอมอยู่หากมีเหตุจำเป็นเช่น ไม่มีอาหารจะบริโภคหรือเกิดเจ็บป่วยจำเป็นต้องรักษา ซึ่งหากซุกซ้ออาจเกิดอันตรายต่อตนหรือบุคคลในครอบครัวได้จึงเป็นสิ่งที่อนุโลมจะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมต่อตัวเองและครอบครัวได้ตามความจำเป็น เพราะอันตรายที่จะเกิดขึ้นเป็นเหตุนำมาซึ่งการอนุโลมให้ใช้สิ่งหะรอมได้ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปของศาสนาที่ว่า (الضرورات تبيح المحظورات) ความว่า: เหตุจำเป็นนำมาซึ่งการอนุโลมในสิ่งต้องห้าม จริงอยู่ผู้ที่มีฐานะยากจนสามารถที่จะขอเป็นหนี้ได้ แต่การขอบางครั้งอาจจะได้รับการสนองที่ซุกซ้อหรือได้รับการปฏิเสธ ในขณะที่ตนและครอบครัวอยู่ในภาวะที่จำเป็นเร่งด่วนต้องใช้ทรัพย์สินดังกล่าว การซุกซ้ออาจจะไม่ทันการและอาจจะนำมาซึ่งอันตราย ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าทัศนะที่หนึ่งมีน้ำหนักและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

กรณีบุตรรับค่าครองชีพจากบิดาซึ่งได้มาจากทรัพย์สินหะรอม

หากบิดาใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอม ด้วยการใช้จ่ายให้กับตนเองและบรรดาบุตรที่อยู่ในความปกครองของตน โดยที่ตนเองมีฐานะดีเพียงพอที่จะเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวด้วยทรัพย์สินที่ทะเลาล กรณีดังกล่าวนี้ ผู้เป็นบิดาเท่านั้น จะเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบในความผิดที่ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอม โดยที่ไม่มีความจำเป็น ส่วนผู้เป็นบุตรไม่ต้องรับผิดชอบในความผิดใดๆทั้งสิ้น เพราะยังอยู่ในความปกครองของบิดา และไม่มีความสามารถหาปัจจัยยังชีพที่ทะเลาลด้วยตนเอง อาจจะเป็นเพราะอายุน้อย ไม่สามารถทำงานด้วยตนเองได้ หรือยังอยู่ในวัยเรียนไม่สามารถประกอบอาชีพเป็นของตนเองได้ และตนเองต้องใช้ค่าใช้จ่ายมากด้วยไม่ว่าจะเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และอื่นๆ ประกอบด้วยไม่มีรายรับอื่น นอกจากทรัพย์สินหะรอมที่บิดาให้เท่านั้น จนกว่าตนเองสามารถหาปัจจัยยังชีพที่ทะเลาลด้วยตนเองได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องรับค่าใช้จ่ายจากบิดาอีกต่อไป

ส่วนกรณีบุตรสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ด้วยการหาปัจจัยยังชีพที่ทะเลสาบได้ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องพึ่งบิดา กรณีอย่างนี้ไม่สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมที่บิดาให้ได้ (al-Ghazaliy ,2000 : 2 /167)

2.7.2 การใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมศาสนา

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ทรัพย์สินหะรอมนั้นตามบทบัญญัติอิสลามไม่ถือว่าเป็นสิทธิที่อยู่ภายใต้การครอบครองของผู้ใด ถึงแม้ว่าจะอยู่ในความดูแลของบุคคล ซึ่งเจ้าทรัพย์ยินยอมก็ตาม การนำทรัพย์สินหะรอมมาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมศาสนานั้น นักกฎหมายอิสลามได้จำแนกออกเป็นสองลักษณะกล่าวคือ ลักษณะในเชิงอนุมัติมีผลชอบด้วยศาสนบัญญัติ(ح)และลักษณะในเชิงผลตอบแทนจากอัลลอฮ์ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.7.2.1 การใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบพิธีหัจญ์

หัจญ์เป็นรูกน³²หนึ่งของอิสลาม ซึ่งอัลลอฮ์(ﷻ)ได้ทรงกำหนดเหนือมุสลิมทุกคนที่มีความสามารถในด้านร่างกายและมีความพร้อมในด้านทรัพย์สิน จะต้องปฏิบัติ ดังปรากฏในโองการอัลกุรอานที่กล่าวว่า :

(وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا) (آل عمران : 97)

ความว่า : “และสิทธิของอัลลอฮ์ที่มีแก่มนุษย์นั้น คือการมุ่งสู่บ้านหลังนั้น อันได้แก่ผู้ที่สามารถหาทางไปยังบ้านหลังนั้นได้”

(อาละอิมรอน : 97)

จากโองการอัลกุรอานข้างต้นได้แสดงถึงการประกอบพิธีหัจญ์นั้นเป็นหน้าที่ของปวงบ่าวทั้งหลายที่มีความพร้อมสองด้าน คือทรัพย์สิน และความปลอดภัยในการเดินทาง จะต้องกระทำในชีวิตของตน (al-Tabariy, 2000 : 6 /37)

³² หลักการในการประกอบพิธีหัจญ์

ด้วยเหตุนี้ นักกฎหมายอิสลาม จึงเห็นว่าการประกอบพิธีหัจญ์นั้น เป็นพิธีกรรมสำคัญยิ่งที่มุสลิมทุกคน จะต้องสนองด้วยความบริสุทธิ์ต่อพระองค์อัลลอฮ์ในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านจิตใจและทรัพย์สินที่จะใช้ในพิธีกรรมดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ นักกฎหมายอิสลาม จึงได้กำหนดว่าทรัพย์สินที่จะใช้ในการประกอบพิธีหัจญ์นั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่เหลา และการได้มาโดยบริสุทธิ์ ถูกต้อง ไม่ขัดแย้งกับกฎหมายอิสลาม เพื่อหวังผลตอบแทนจากอัลลอฮ์ในวันอาคีเราะฮ์จากการประกอบพิธีหัจญ์ที่กระทำไป

แต่นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นต่างกันในเรื่องการใช้จ่ายจากทรัพย์สินหอมเพื่อการประกอบพิธีหัจญ์ว่า เป็นที่อนุมัติมีผลชอบด้วยศาสนบัญญัติและจะได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์หรือไม่ เป็นสองทัศนะ

ทัศนะที่หนึ่ง เห็นว่า การประกอบพิธีหัจญ์ด้วยทรัพย์สินที่หอมถือว่ามิผลชอบด้วยศาสนบัญญัติและสามารถถือเป็นหัจญ์อิสลามสำหรับผู้ประกอบพิธีหัจญ์ดังกล่าวได้ แต่จะไม่ได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ ซึ่งเป็นทัศนะของนักกฎหมายสายสำนักหะนะฟีญ์ นักกฎหมายสายสำนักมาลิกียะห์ และนักกฎหมายสายสำนักชาฟีอียะห์ (Ibn ‘Abidin, 2003 : 2/ 453, al-Qarafiyy, 1994 : 3 178, al-Ghazaliyy ,2000 : 2 /168 ,Ibn Rajab,: 1971 : 12)

เหตุผล

1) การประกอบพิธีหัจญ์เป็นพิธีกรรมที่มีทั้งรุกนและวาญิบโดยเฉพาะ ส่วนค่าใช้จ่ายนั้นเป็นเพียงเรื่องภายนอกไม่ได้เกี่ยวข้องกับรุกนและวาญิบการประกอบพิธีหัจญ์โดยตรง เป็นเพียงแค่สื่อเพื่อนำไปสู่สถานที่ที่มกกะฮ์ เพื่อประกอบพิธีหัจญ์เท่านั้น ฉะนั้นการประกอบพิธีหัจญ์ด้วยการใช้จ่ายทรัพย์สินหอมนั้นมิได้ทำให้ รุกนและวาญิบหัจญ์เป็น โมฆะแต่อย่างใด (al-Nawawiy,2003 : 7/31, Ibn ‘Abidin,2003 : 2/ 453)

2) เทียบเคียงกับการละหมาดในสถานที่ที่หอม ซึ่งการละหมาดในสถานที่ที่หอมนั้นถือว่าชอบด้วยกฎหมายอิสลาม ในขณะที่การละหมาดถือเป็นการประกอบศาสนกิจประเภทหนึ่ง ฉะนั้นการประกอบพิธีหัจญ์ด้วยทรัพย์สินหอมซึ่งเป็นการประกอบศาสนกิจประเภทหนึ่งที่เหมือนกับการละหมาดถือว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรมด้วยกฎหมายอิสลามเช่นกัน (al-Qarafiyy,n.d.: 2/85)

ส่วนหลักฐานที่ชี้ว่าไม่ได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ ดังที่ท่านบี (ﷺ) ได้กล่าวว่า :

((إن الله طيب لا يقبل إلا طيباً))

ความว่า : “แท้จริง อัลลอฮ์(ﷻ)นั้นทรงดี ไม่ทรงรับสิ่งใดๆนอกจาก
สิ่งที่ดี” (บันทึกโดย Muslim,n.d.:2393, al-Tirmidhiy,n.d:2983)

หะดีษข้างต้น ได้ชี้ถึง อัลลอฮ์ไม่ทรงรับการประกอบศาสนกิจนั้นเว้นแต่การประกอบศาสนกิจนั้นเป็นสิ่งที่ดีเท่านั้น ทรัพย์สินหะรอมเป็นสิ่งที่ไม่ดี การใช้จ่ายด้วยทรัพย์สินหะรอมก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีเช่นกัน ฉะนั้นการประกอบพิธีหัจญ์ด้วยการใช้จ่ายจากทรัพย์สินหะรอมก็ไม่ดี ไม่ได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ เพราะอัลลอฮ์(ﷻ)ทรงให้ผลบุญเฉพาะการประกอบศาสนกิจที่ดีเท่านั้น

ท่าน อัลอุบาย³³ เจ้าของหนังสือ “อิคมาลอัลมุอัลลิม”(Ikmal al-Mu ‘alim) ได้อธิบายเกี่ยวกับการที่ท่านบีได้กล่าวว่า อัลลอฮ์ไม่ทรงรับการประกอบศาสนกิจที่ท่านบีได้ปฏิบัติหะดีษนี้คือ ปฏิบัติในเรื่องของผลบุญ (al-U,bai wa al-Sanusiy ,n.d.: 3/149)

ส่วนความสามารถ ถือ เป็นการประกอบพิธีหัจญ์อิสลามได้ ก็เพราะ ผู้ประกอบพิธีหัจญ์ได้ดำเนินปฏิบัติอย่างครบองค์ประกอบและเงื่อนไขของการประกอบพิธีหัจญ์ ฉะนั้นเมื่อผู้ประกอบพิธีหัจญ์ได้ดำเนินปฏิบัติองค์ประกอบและเงื่อนไขการประกอบพิธีหัจญ์อย่างสมบูรณ์ จึงสามารถถือว่าการประกอบพิธีหัจญ์ดังกล่าวมีผลชอบด้วยกฎหมาย และถือเป็นผู้ที่ได้ทำหน้าที่ประกอบพิธีหัจญ์อิสลามแล้ว

ทัศนะที่สอง เห็นว่า การประกอบพิธีหัจญ์ด้วยการใช้จ่ายทรัพย์สินที่หะรอมมิชอบด้วยกฎหมายอิสลามและจะไม่หลุดพ้นจากภาระหัจญ์อิสลาม ซึ่งเป็นทัศนะทั่วไปของนักกฎหมายสายสำนักหัมบะลีย

โดยที่นักกฎหมายอิสลามกลุ่มนี้ได้ยกอ้างหลักฐาน ดังนี้

1) ความอัลกุรอานที่ว่า :

³³ อัลอุบายมีชื่อจริงว่ามุหัมมัดบุตรเคาะลีฟะห์บุตรอุมร์อัลอุบายอัลวะซฏะฮ์อัลมาลิกียเป็นผู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาหะดีษเป็นชาวคูนิส หนึ่งในผลงานทางวิชาการของท่านคือหนังสือ “อิคมาลอัลลิม, ชัรหุอัลมุตะวะนะฮ์” เสียชีวิตปีฮ.ศ.827 (Mausu ‘ah al-‘Alam,n.d.:1/2)

(إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ) (المائدة: 27)

ความว่า : “แท้จริงอัลลอฮ์จะทรงรับจากหมู่ผู้ที่มีความยำเกรงเท่านั้น”

(อัลมาอิดะฮ์ : 27)

จากความจริงที่ว่า อัลลอฮ์จะทรงรับผู้ที่มีความยำเกรงเท่านั้น แสดงถึงการประกอบศาสนกิจที่ชอบด้วยกฎหมายอิสลามจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความยำเกรง ฉะนั้นการประกอบพิธีหัจญ์ด้วยทรัพย์สินหะรอมถือว่าการประกอบพิธีกรรมที่มีได้อยู่บนพื้นฐานของความยำเกรงต่ออัลลอฮ์(ﷻ)เมื่อการประกอบพิธีหัจญ์ที่มีได้อยู่บนพื้นฐานของความยำเกรงก็มิอาจถือว่าการประกอบพิธีกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย และพระองค์อัลลอฮ์จะไม่ทรงให้ผลบุญกับการประกอบพิธีหัจญ์ที่มีชอบด้วยกฎหมายเพราะเป็นการประกอบพิธีกรรมที่มีได้อยู่บนพื้นฐานของความยำเกรง (Ibn Rajab,n.d.:1971 : 12)

2) หะดีษท่านนบี (ﷺ) ได้กล่าวว่า :

((إِنْ لَمْ يَطِيبْ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا))

ความว่า : “แท้จริง อัลลอฮ์(ﷻ)นั้นทรงดี ไม่ทรงรับสิ่งใดๆนอกจากสิ่งที่ดี”³⁴

หะดีษข้างต้น ได้ชี้ถึง อัลลอฮ์ไม่ทรงรับการประกอบศาสนกิจใด เว้นแต่การประกอบศาสนกิจนั้นเป็นสิ่งที่ดีเท่านั้น ทรัพย์สินหะรอมเป็นสิ่งที่ไม่ดี การใช้จ่ายด้วยทรัพย์สินหะรอมก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีเช่นกัน ฉะนั้นการประกอบพิธีหัจญ์ด้วยการใช้จ่ายจากทรัพย์สินหะรอมก็ไม่ดีไม่ได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ เพราะอัลลอฮ์(ﷻ)ทรงให้ผลบุญเฉพาะการประกอบศาสนกิจที่ดีเท่านั้น

จากความเห็นและหลักฐานของทั้งสองฝ่ายข้างต้นจะพบว่า นักกฎหมายในทัศนะที่หนึ่ง ได้เทียบเคียงการประกอบพิธีหัจญ์ด้วยทรัพย์สินหะรอมกับการละหมาดในสถานที่ที่หะรอม ซึ่งเป็นการแยกระหว่างพฤติกรรมการประกอบศาสนกิจการละหมาดกับสถานที่ที่หะรอมและการประกอบพิธีหัจญ์ด้วยทรัพย์สินหะรอมซึ่งเป็นการแยกระหว่างพฤติกรรมการประกอบศาสนกิจพิธีกรรมหัจญ์กับทรัพย์สินหะรอม ระหว่างพิธีกรรมการประกอบศาสนกิจการละหมาดกับสถานที่

³⁴ หะดีษอ้างแล้วหน้าที่ 71

ที่หะรอมเป็นสิ่งที่ต่างลักษณะสามารถแยกออกจากกันได้ ฉะนั้นเมื่อพฤติกรรมการประกอบศาสนกิจการละหมาดได้ประกอบครบองค์ประกอบและเงื่อนไขอย่างสมบูรณ์ ก็สามารถถือได้ว่ามีผลตามหลักศาสนบัญญัติ ส่วนการใช้สถานที่หะรอมถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม ฉะนั้นผลของการละเมิดสิ่งต้องห้ามก็ต้องรับผิชอบความผิดที่ได้ก่อไว้ เช่นเดียวกันกับการประกอบพิธีหัจญ์กับทรัพย์สินหะรอม ซึ่งระหว่างพฤติกรรมการประกอบศาสนกิจพิธีกรรมหัจญ์กับทรัพย์สินหะรอมเป็นสิ่งที่ต่างลักษณะสามารถแยกออกจากกันได้ ฉะนั้นเมื่อพฤติกรรมการประกอบพิธีหัจญ์ได้ประกอบครบ องค์ประกอบและเงื่อนไขอย่างสมบูรณ์ก็สามารถถือได้ว่ามีผล ส่วนการใช้จ่ายด้วยทรัพย์สินหะรอมถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม ฉะนั้นผลของการละเมิดสิ่งต้องห้ามก็ต้องรับผิชอบความผิดที่ได้ก่อไว้ ส่วนทัศนคติที่สอง ได้ยกอ้างความอัลกุรอานและได้ทำการอธิบายที่สามารถเข้าใจได้ว่าเป็นพฤติกรรมเดียวกันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งเป็นการอธิบายเชิงเหมารวม ในขณะที่ประเด็นดังกล่าวข้างต้นสามารถที่จะอธิบายในลักษณะที่แยกออกจากกันได้ ดังที่นักกฎหมายกลุ่มที่หนึ่งได้ชี้ถึง ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเหตุผลและการอธิบายความของนักกฎหมายกลุ่มที่หนึ่งมีความเด่นชัดและมีความละเอียดอ่อน ตลอดจนสอดคล้องกับความเป็นจริงมากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงพบว่า นักกฎหมายร่วมสมัยที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในสายสำนักหัมบะลีย์ ได้พิทวัสอดคล้องกับทัศนคติที่หนึ่ง เช่น ท่านเชคบินบาช อติคุมฟติเยแห่งซาอุดีอาระเบีย ซึ่งได้พิทวัสอดคล้องด้วยทรัพย์สินหะรอมนั้น ใช้ได้ แต่เป็นที่หัจญ์ที่บกพร่องและบาปเพราะการใช้จ่ายด้วยทรัพย์สินหะรอมถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม ฉะนั้นผลของการละเมิดสิ่งต้องห้ามก็ต้องรับผิชอบความผิดที่ได้ก่อไว้ (Binbaz, 16/ 387)

การประกอบพิธีหัจญ์ด้วยทรัพย์สินหะรอม ถือว่ามีผลชอบด้วยศาสนบัญญัติและสามารถถือเป็นหัจญ์อิสลามสำหรับผู้ประกอบพิธีหัจญ์ดังกล่าวได้ ตามความเห็นของอุละมาอฺส่วนใหญ่ (Saiyid Sabiq,1998:470)

การประกอบพิธีหัจญ์ด้วยทรัพย์สินหะรอม จะถูกปฏิเสธจากอัลลอฮฺในแง่ของผลบุญ แต่ถือว่าใช้ได้แล้วในแง่การปฏิบัติหน้าที่ของตนในความหมายของ หัจญ์อิสลาม ตามความเห็นของอุละมาอฺบางท่าน (IsmailLutfi Japakiya,2009:48)

2.7.2.2 การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมในการก่อสร้างมัสยิด

มัสยิดเป็นสถานที่ที่มีเกียรติ เป็นสถานที่ทำอิบาตะต่ออัลลอฮ์(ﷻ)

ดังที่อัลกุรอานได้กล่าวว่า :

(الجن : 18) (وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا)³⁵

ความว่า : “แท้จริงบรรดามัสยิดนั้นเป็นของอัลลอฮ์ ดังนั้น พวกเจ้า

อย่าวิงวอนขอผู้ใดเคียงคู่กับอัลลอฮ์” (อัลญิน : 18)

โองการอัลกุรอานข้างต้น ได้ชี้ถึงสถานภาพมัสยิดว่า เป็นศาสนสถานที่อยู่ภายใต้การครอบครองของอัลลอฮ์ ซึ่งมีความทรงเกียรติและสถานภาพอันสูงส่ง เป็นสิ่งที่ควรจะเอาทรัพย์สินหะรอมมาปะปนในการก่อสร้างหรือไม่ ในกรณีนี้นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นต่างกันบนพื้นฐานหลักคิดและมุมมองที่ต่างกัน ซึ่งมีสองทัศนะ

ทัศนะที่หนึ่ง เห็นว่า สามารถนำทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์เดิมมาสร้างมัสยิดได้ ซึ่งเป็นทัศนะของนักกฎหมายสายสำนักชาฟีอี และเห็นว่าเป็นความเห็นของท่านอิบนุ รุสดี³⁵ (Ibn Rusd) จากสายสำนักมะลิเกีย

โดยยกเหตุผลว่า ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์เดิมต้องคืนสภาพกลับสู่ความเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ เมื่อทรัพย์สินถูกแปรสภาพเป็นของรัฐ ทรัพย์สินดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายที่ รัฐสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าว เพื่อสาธารณประโยชน์แก่มุสลิมโดยทั่วไป ถือว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติและชอบด้วยกฎหมาย ฉะนั้นการนำทรัพย์สินหะรอมดังกล่าวมาก่อสร้างมัสยิดก็ถือเป็นการสร้างสาธารณประโยชน์แก่มุสลิมโดยทั่วไป จึงถือว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติและชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน (al-Nawawiy,2003 : 9/156 al-Qurtubiy,1988: 18 /565)

ทัศนะที่สอง เห็นว่า การนำทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์เดิมมาก่อสร้างมัสยิด ถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม ซึ่งเป็นทัศนะหนึ่งของสายสำนักหะนะฟี และสายสำนักทั่วไปของมาลิเกีย

³⁵ อิบนุรุสดีมีชื่อจริงว่ามุหัมมัดบุตรอะหมัดบุตรอับดุลอะลวะลิดกอฎีญุฎะฮ์อัลมาลิเกียฮ์ เจ้าของหนังสือ “อัลบะฮานวัตตะฮ์ลีล, ชัรหุมาอานีฮ์อัลอะฮฺร” เกิดและเสียชีวิตที่กรุงบะฮ์ ป.ศ.520 (Mausu ‘ah al-‘Alam,n.d.:1/228)

นักกฎหมายกลุ่มนี้ได้อ้างว่า ในเมื่อทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินหะรอมก็ย่อมเป็นทรัพย์สินที่สกปรกและเมื่อเป็นทรัพย์สินที่สกปรก ทรัพย์สินนั้นก็สมควรที่จะนำมาก่อสร้างศาสนสถานที่ยิ่งเกียรติและสถานภาพที่สูงส่งอย่างเช่น การก่อสร้างมัสยิดซึ่งเป็นสถานที่ทำฮัจญ์อะลอะอ์ลอะฮ์ (ﷺ) (Ibn 'Abidin,n.d. : 2 /359, al-Qurtubiy,1988: 18 / 565)

จากทัศนะและเหตุผล ของนักกฎหมายอิสลามข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทัศนะที่สอง เป็นทัศนะที่มีความป้องกันสถานภาพ และคุ้มครองภาพลักษณ์ของศาสนสถาน ที่ทรงเกียรติ และสถานภาพที่สูงส่งที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าวทัศนะที่สองจึงมีเหตุผลที่มุสลิมต้องน้อมรับมาปฏิบัติตาม

2.7.3 สาธารณประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา

ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์สินเดิม นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นต่างกันว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ทั่วไป ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาได้หรือไม่อย่างเช่น สร้างโรงพยาบาล สร้างถนนหนทาง สร้างสะพาน สร้างที่พักให้กับผู้ขัดสน เป็นต้น ซึ่งมีสองทัศนะ ดังต่อไปนี้

ทัศนะที่หนึ่ง เห็นว่า ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์สินเดิม สามารถบริจาคให้กับสาธารณประโยชน์ของมุสลิมทั่วไป เป็นทัศนะของนักกฎหมายส่วนใหญ่ จากสายสำนักทั้งสี่

โดยยกเหตุผลว่า ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์สินเดิมต้องคืนสภาพกลับสู่การเป็นของรัฐและเมื่อทรัพย์สินถูกแปรสภาพเป็นของรัฐ ทรัพย์สินดังกล่าวก็เป็นที่ยอมรับด้วยกฎหมายที่รัฐสามารถจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อสาธารณประโยชน์ทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาถือว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติและชอบด้วยกฎหมาย ฉะนั้นการนำทรัพย์สินหะรอมดังกล่าวมาก่อสร้างโรงพยาบาล สร้างถนนหนทาง สร้างสะพาน สร้างที่พักให้กับผู้ขัดสนก็ถือว่าเป็นการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ทั่วไป ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาถือว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติและชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน (Ibn 'Abidin,n.d.: 6/ 443 al-Qarafiy, 1994 : 3/320 al-Ghazaliy ,2000 : 2 /163, al-Nawawiy,2003: 9 /156, Ibn Rajab,1971 : 224)

ทัศนะที่สอง เห็นว่า ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์เดิมต้องทำลายทิ้ง เช่น ทิ้งลงทะเลหรือเผาทิ้ง ไม่สามารถบริจาคให้กับสาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิมได้ ซึ่งเป็นทัศนะของฟูฎิล บินอียาฎ³⁶ โดยอ้างเหตุผลว่า ทรัพย์สินที่จะบริจาคต้องเป็นทรัพย์สินที่หะลาล และมีความรู้ศึกบริสุทธิต่อทรัพย์สินเท่านั้น (al-Ghazaliy, 2000: 2/164)

จากการยกอ้างเหตุผลของนักกฎหมายอิสลามทั้งสองทัศนะข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทัศนะที่หนึ่งกล่าวคือ ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบผู้ครอบครองนั้นสามารถบริจาคให้กับสาธารณประโยชน์ของมุสลิมทั่วไปเพื่อให้ผู้คนทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้ เป็นทัศนะที่มีเหตุผลและมีน้ำหนักมากกว่าและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมายอิสลามที่ห้ามเกี่ยวกับการทำลายทรัพย์สินโดยที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ส่วนทัศนะที่สองที่กล่าวว่า ทรัพย์สินที่จะบริจาคต้องเป็นทรัพย์สินที่หะลาล และที่พอใจเท่านั้น กรณีเช่นนี้เป็นการบริจาคเพื่อหวังผลบุญจากอัลลอฮ์ แต่กรณีการบริจาคทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์เดิมให้กับสาธารณประโยชน์ทั่วไปนั้น เป็นการบริจาคเพื่อให้ตัวเองหลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินที่หะรอมตลอดจนเพื่อให้ทรัพย์สินนั้นก่อเกิดประโยชน์ และอีกประการหนึ่งลักษณะหะรอมไม่ใช่ลักษณะในตัวทรัพย์สินโดยตรง แต่ลักษณะหะรอมเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลซึ่งพฤติกรรมของบุคคลนั้นทำให้ทรัพย์สินโดยหลักเดิมแล้วเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงสร้างมาในลักษณะหะลาลและถือเป็นนิอัมะฮ์ที่พระองค์ทรงประทานมากลับกลายเป็นลักษณะหะรอมเพราะพฤติกรรมของบุคคล ฉะนั้นลักษณะหะรอมจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมบุคคลแต่ทรัพย์สินโดยตัวของมันเองยังคงลักษณะหะลาลอยู่ ดังที่กล่าวว่า (المال مال الله) ความว่า: โดยหลักแล้วทรัพย์สินเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ เพราะเหตุนี้การทำลายตัวทรัพย์สินจึงเป็นการทำลายสิ่งที่หะลาลและเป็นการทำลายนิมัตของอัลลอฮ์ให้เสียหายโดยเปล่าประโยชน์

³⁶ ฟูฎิล บินอียาฎ บินมัสอูด อนุอลีจากบนิตะมีม เกิดที่เมืองสะมัรกออนดี หลังจากนั้นได้อพยพไปที่มักกะฮ์ เป็นคนที่วะรอุฮอบ ร้องไห้ ปลีกตัวอยู่คนเดียว เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ที่ 187 (al-Asqalaniy, 1982:8/264)

2.8 วิธีการให้หลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินที่หะรอม

ทรัพย์สินหะรอมไม่ถือ เป็นสิทธิที่อยู่ภายใต้ การครอบครองของผู้ใด นักกฎหมายทั้งสี่สายสำนักเห็นพ้องกันว่า บุคคลที่ได้มาซึ่งการครอบครองทรัพย์สินหะรอม หากนำไปใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าว ก็ไม่ถือว่าเป็นผู้มีสิทธิในทรัพย์สินและประโยชน์ แต่การครอบครองและใช้ประโยชน์ดังกล่าวถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นบาปติดตัวตลอดไป เว้นแต่สามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้หลุดพ้นจากทรัพย์สินหะรอมตามที่อิสลามได้กำหนดบัญญัติไว้ด้วยการคืนให้กับเจ้าทรัพย์หรือคืนให้กับทายาท พร้อมกับขณะเดียวกันต้องขอกฎโทษจากอัลลอฮ์ หากเจ้าทรัพย์ได้เสียชีวิตไปหรือไม่ทราบเจ้าทรัพย์หรือทายาท ก็ให้คืนทรัพย์สินดังกล่าวให้กับรัฐหรือบริจาคให้กับคนยากจน ซึ่งการประพฤติดังกล่าวนี้โดยภาพรวมนักกฎหมายอิสลามเห็นพ้องกันว่าจะทำให้ผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินหะรอมดังกล่าว สามารถหลุดพ้นจากความผิดและบาปที่ก่อไว้ทั้งในโลกนี้และอาคีเราะฮ์ (al-Ghazaliy , 2000 : 2 / 163, Ibn Abishaibah, 1409: 4/561, al-Nawawiy,n.d.: 9/351 al-Qurtubiy,n.d.: 3/24)

ส่วนรายละเอียดวิธีการที่จะทำให้หลุดพ้น จากการครอบครองทรัพย์สินหะรอม นักกฎหมายอิสลามได้จำแนกประเด็น ดังต่อไปนี้

2.8.1 กรณีทรัพย์สินหะรอมทราบเจ้าทรัพย์เดิม

นักกฎหมายอิสลามเห็นพ้องต้องกันว่าทรัพย์สินหะรอมที่ทราบเจ้าทรัพย์เดิม จำเป็นต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวแก่เจ้าทรัพย์เดิม ถ้าหากเจ้าทรัพย์เดิมเสียชีวิตต้องคืนให้แก่ทายาท ถ้าหากทายาทไม่มีต้องบริจาคทรัพย์สินดังกล่าวแทนเจ้าทรัพย์เดิม คือหลักการทั่วไปของกฎหมายกรณีทราบเจ้าทรัพย์เดิมอิสลามว่าด้วยทรัพย์สินหะรอมที่ทราบเจ้าทรัพย์เดิม

(al-Shaikh Nazam,n.d.:16/446,al-Qurtubiy,n.d.: 3/240 ,al-Ghazaliy,2000:2 / 163, Ibn al-Qaiyim,1986:16/446)

ส่วนการได้มาของทรัพย์สินหะรอมกรณีทราบเจ้าทรัพย์เดิมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. ทรัพย์สินหะรอมที่ได้มาโดยเจ้าทรัพย์ยินยอมหรือรู้เห็นเต็มใจและเจ้าทรัพย์หรือ

ทนายทงมีชีวิตอยู่

ทรัพย์สินหะรอมที่ได้มาโดยเจ้าทรัพย์ยินยอมหรือรู้เห็นเต็มใจ เช่น ค่าคูหมอ ทรัพย์สินขณะพนัน ค่าจ้างร้องเพลง ค่าสินบน เป็นต้น ในกรณีเช่นว่านี้ นักกฎหมายอิสลามเห็นต่างกัน เป็นสองทัศนะกล่าวคือ

ทัศนะที่หนึ่ง เห็นว่า ทรัพย์สินหะรอมดังกล่าวพึงต้องคืนแก่กองคลังของรัฐ ซึ่งเป็นทัศนะของสายสำนักหะนะฟียุ ส่วนหนึ่งของนักกฎหมายสายสำนักของมาลิกียุ และทัศนะหนึ่งของสายสำนักหัมบะลียุ โดยยกเหตุผลว่า การคืนทรัพย์สินหะรอมให้แก่เจ้าทรัพย์เดิมเป็นการส่งเสริมให้เจ้าทรัพย์หะรอมดังกล่าว กระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายอิสลามอย่างต่อเนื่อง (al-Shaikh al-Nazzam,1980:3/236,Ibn Rushd,1907:2/618,al-Bahutiy,1983:6/317,al-Maradiy,n.d.:11/212)

ทัศนะที่สอง เห็นว่า พึงต้องคืนแก่เจ้าทรัพย์เดิม ซึ่งเป็นทัศนะของสายสำนักชาฟีอียุและทัศนะทั่วไปของสายสำนักหัมบะลียุ โดยเทียบเคียงทรัพย์สินหะรอมที่ได้มาโดยเจ้าทรัพย์ยินยอมหรือรู้เห็นเต็มใจเหมือนกรณีการทำสัญญาซื้อขายที่เป็น โหมชะ ซึ่งกรณีดังกล่าวจำเป็นที่คู่กรณี ต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่เจ้าทรัพย์เดิม เช่นเดียวกับกรณีทรัพย์สินหะรอมที่ได้มาโดยเจ้าทรัพย์ยินยอมหรือรู้เห็นเต็มใจ ต้องคืนแก่เจ้าทรัพย์เดิมไม่จำเป็นต้องคืนให้แก่กองคลังของรัฐ (al-Bahutiy,1983:6/317,al-Maradiy,n.d.:11/212)

จากการยกอ้างเหตุผลของทั้งสองทัศนะข้างต้น ทัศนะที่มีเหตุผลและมีน้ำหนักมากกว่าคือทัศนะที่หนึ่ง เพราะทรัพย์สินในเมื่อใช้จ่ายในทางที่หะรอมโดยยินยอมรู้เห็นเต็มใจไม่จำเป็นต้องคืนให้แก่เจ้าทรัพย์ ในขณะที่เดียวกันทรัพย์สินดังกล่าวถือว่า ไม่มีผู้ใดสมควรถือกรรมสิทธิ์ และครอบครอง แต่จำเป็นต้องคืนให้แก่กองคลังของรัฐ ถ้าไม่มีกองคลังของรัฐ ก็ต้องทำการบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิม ส่วนทัศนะที่สองที่เทียบเคียงทรัพย์สินหะรอมประเภทนี้กับการทำสัญญาซื้อขายที่เป็น โหมชะ ซึ่งจำเป็นต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่เจ้าทรัพย์เดิม เป็นการเทียบเคียงที่ไม่ถูกต้องและไม่ถูกหลักการ

2.การ ได้มาทรัพย์สินหะรอมโดยเจ้าทรัพย์ไม่ยินยอมหรือไม่รู้เห็นเต็มใจและเจ้าทรัพย์หรือทนายทงมีชีวิตอยู่

ทรัพย์สินหะรอมดังกล่าวนี้ เช่น ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการขโมยหรือด้วยการปล้นหรือด้วยประทุษร้าย ในกรณีเช่นว่านี้ นักกฎหมายอิสลามเห็นพ้องต้องกันว่า ต้องคืนให้กับเจ้าทรัพย์สินหรือหากเจ้าทรัพย์สินเสียชีวิตจำต้องคืนแก่ทายาท โดยธรรมในกองมรดกของเจ้าทรัพย์สินเท่านั้น หากกรณีทรัพย์สินหะรอมนั้นเกิดเสียหายขึ้นมา ต้องชดใช้แทนตามความเหมาะสมให้ให้แก่เจ้าทรัพย์สินหรือทายาท หากทายาทไม่มี ต้องบริจาคให้กับสาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิม หรือบริจาคให้กับคนยากจน (al-Shaikh Nazam,n.d.:16/446, al-Qurtubiy,n.d.: 3/240 al-Ghazaliy , 2000 : 2 / 163, Ibn al-Qaiyim,1986:16/446,al-Ash‘Ariy,1996 :514)

โดยยกอ้างหลักฐานที่ชี้ถึงความจำเป็นต้องคืนทรัพย์สินหะรอมให้แก่เจ้าทรัพย์สินเดิม ด้วยคำตรัสอัลลอฮ์ที่ว่า:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ

وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾ (النساء:29)

ความว่า : “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเขาในระหว่างพวกเขาโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเขา และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเขาสองฝ่ายจริง อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเขาเสมอ” (อัล นิสอาฮ์ :29)

โครงการอัลกุรอานข้างต้นอัลลอฮ์ได้ทรงห้ามบรรดาศรัทธาชน จากการกินทรัพย์สินของผู้อื่นโดยวิธีที่มิชอบ นอกจากเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ข้อพิจารณาจากโครงการข้างต้นสามารถเข้าใจได้ว่า ทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ที่เจ้าของไม่ยินยอม ย่อมเป็นทรัพย์สินที่หะรอม เพราะการได้มาของทรัพย์สินดังกล่าวเป็นการได้มาที่ไม่ถูกต้อง มิชอบ ฉะนั้นเมื่อทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิถูกต้องถือว่าเป็นทรัพย์สินที่หะรอม เมื่อทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินหะรอม การถ่ายโอน การครอบครองทรัพย์สิน ก็ถือว่า ไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นทรัพย์สินดังกล่าวจึงไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ครอบครองอยู่ แต่ยังเป็นทรัพย์สินของเจ้าของเดิม และตราบไคทรัพย์สินเหล่านั้น อยู่ในความครอบครองของผู้ที่มีเป็นเจ้าของเดิม การครอบครองดังกล่าว ก็ถือว่าเป็นอยู่ในภาวะบาป ฉะนั้นเพื่อให้หลุดพ้นจากการบาป และการ

ครอบครองที่หะรอม จำต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าว แก่เจ้าทรัพย์หรือทายาทหรือตามแนวทางที่
กฎหมายอิสลามได้กำหนดขึ้น เช่น หากไม่ทราบผู้เป็นเจ้าของ สามารถที่จะบริจาคให้กับ
สาธารณประโยชน์หรือผู้ยากจน (al-Sabuny,1981:1/378)
ท่านนบีได้กล่าวว่า :

((كل المسلم على المسلم حرام دمه وماله وعرضه))

ความว่า : “มุสลิมทุกคนต่อมุสลิมด้วยกันเป็นที่ต้องห้าม ซึ่งเลือด
เนื้อของเขา ทรัพย์สินของเขา และเกียรติของเขา”³⁷

หะดีษข้างต้นได้ชี้ถึง ทรัพย์สินของพี่น้องมุสลิมด้วยกัน เป็นที่ต้องห้าม เว้น
แต่จะยินยอมซึ่งกันและกัน ทรัพย์สินที่ครอบครองด้วยวิธีการละเมิดต่อพี่น้องมุสลิม เป็น
ทรัพย์สินหะรอม ฉะนั้นวิธีการที่จะทำให้หลุดพ้นจากการครอบครอง หรือใช้ประโยชน์
จากทรัพย์สินหะรอม คือ จำเป็นต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าว ให้แก่เจ้าทรัพย์เดิม

2.8.2 ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่สามารถทราบถึงเจ้าทรัพย์เดิม

ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่สามารถทราบถึงเจ้าทรัพย์เดิม นักกฎหมายอิสลามได้
แบ่งประเด็นนี้เป็นสองกรณี

กรณีที่หนึ่ง ไม่สามารถทราบถึงเจ้าทรัพย์เดิมหรือทายาทว่ามีชีวิตอยู่ หรือได้เสียชีวิต
ไปแล้วหรือไม่ ไม่สามารถทราบถึงสถานที่ที่อยู่ของเจ้าทรัพย์หรือทายาท

กรณีที่สอง ทรัพย์สินหะรอมถูกรวมปะปนจนไม่สามารถจำแนกแยกแยะหรือเจาะจงว่า
ส่วนใดเป็นของผู้ใด เช่น ทรัพย์สินหะรอมที่ถูกสะสมจากการหลอกลวง หรือทรัพย์สินที่ถูกสะสมจาก
ดอกเบี้ย หรือทรัพย์สินที่ถูกสะสมจากการพนัน เป็นต้น

ส่วนวิธีการเพื่อให้หลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้า
ทรัพย์เดิม กรณีที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์เดิมหรือทายาทว่ามีชีวิตอยู่ หรือได้เสียชีวิตไปแล้ว หรือไม่
สามารถทราบถึงสถานที่ที่อยู่ของเจ้าทรัพย์เดิมหรือทายาท และกรณีทรัพย์สินหะรอมถูกรวมปะปน จน
ไม่สามารถจำแนกแยกแยะหรือเจาะจงว่าส่วนใดเป็นของผู้ใด นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นต่างกัน
สอง ทศนะกล่าวคือ (Ibn al-Qaiyim,1986:16/446, al-Shaikh Nazam,n.d.:16/446)

³⁷ หะดีษอ้างแล้วหน้า 56

ทัศนะที่หนึ่ง เห็นว่า วิธีการให้หลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์สินเดิมกรณีที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์สินเดิมหรือทายาทว่ามีชีวิตอยู่ หรือได้เสียชีวิตไปแล้วหรือไม่สามารถทราบถึงสถานที่ที่อยู่ของเจ้าทรัพย์สินเดิมหรือทายาท และกรณีทรัพย์สินหะรอมถูกรวมปะปน จนไม่สามารถจำแนกแยกแยะหรือเจาะจงว่าส่วนใดเป็นของผู้ใด เพื่อให้หลุดพ้นจากบาปจำเป็นต้องบริจาคให้แก่สาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิม หรือบริจาคให้กับคนยากจน เป็นทัศนะของนักกฎหมายส่วนใหญ่ในสายสำนักทั้งสี่ (Ibn ‘Abidin,n.d.: 6/ 443 al-Qarafiy, 1994 : 3/320 al-Ghazaliy ,2000 : 2 /163,Ibn Rajab,1971 : 224) โดยอ้างเหตุผลกรณีของท่านอับนุ มัสอูด(رضي الله عنه)³⁸ ได้ซื้อทาสคนหนึ่ง หลังจากนั้นเจ้าของทาสนั้นก็ให้หายตัวไปโดยที่ไม่ทันรับค่าตัวทาสที่ขายไป ท่านอับนุ มัสอูด(رضي الله عنه)ได้เอาค่าตัวทาสดังกล่าวไปบริจาค ท่านได้กล่าวว่า โอ้อัลลอฮฺฉันบริจาคแทนเจ้าของทาส ถ้าหากเจ้าของทาสไม่พอใจฉันจะรับผิดชอบด้วยการชดใช้แทนให้แก่เจ้าของทาส (บันทึกโดย al-Baihaqiy,: 6/188)

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าท่านอับนุ มัสอูด(رضي الله عنه)ซึ่งเป็นเศาะหาบะฮ์ได้นำทรัพย์สินที่ไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองคือค่าตัวทาสอันเป็นทรัพย์สินหะรอม ไปบริจาค จึงแสดงให้เห็นว่า ทรัพย์สินหะรอมนั้น สามารถบริจาคได้ตามเงื่อนไขที่บทบัญญัติอิสลามกำหนด คือบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ของมุสลิม หรือบริจาคเพื่อคนยากจน

ทัศนะที่สอง เห็นว่า วิธีการที่จะให้หลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอมประเภทไม่ทราบเจ้าทรัพย์สินเดิม คือ การนำทรัพย์สินไปทำลาย ทั้งกรณีที่ไม่ทราบว่าเจ้าของทรัพย์สินเดิมหรือทายาทมีชีวิตอยู่หรือไม่ หรือ ไม่สามารถทราบที่อยู่ของเจ้าทรัพย์สินเดิมหรือทายาท หรือ กรณีมีทรัพย์สินหะรอมปะปนกัน จนไม่สามารถจำแนกหรือเจาะจงว่าส่วนใดเป็นของผู้ใด โดยทรัพย์สินดังกล่าวนี้ไม่สามารถบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ของมุสลิม หรือบริจาคเพื่อคนยากจนได้ ทัศนะนี้เป็นทัศนะของฟุฎีล บินอียาฎ (al-Ghazaliy, 2000: 2/164) โดยอ้างเหตุผลว่า ทรัพย์สินที่จะบริจาคต้องเป็นทรัพย์สินที่หะลาล และเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินเท่านั้น (al-Ghazaliy, 2000: 2/164)

³⁸ อับดุลลอฮ์ บินมัสอูด มีฉายาว่า อับอับดิรเราะหฺมาน เป็นผู้เข้ารับอิสลามกลุ่มแรกๆ เข้ารับเมื่ออายุ 6 ขวบ เป็นเศาะหาบะฮ์ระดับอาวุโสผู้หนึ่ง เข้าร่วมสงครามพร้อมท่านนบี เป็นผู้พิพากษาและดูแลบัญชีคัมมาลประจำเมืองกุอะฮฺมัษเคาะลีฟะฮ์สุอุมรฺ และตอนต้นของสมัยเคาะลีฟะฮ์สุอุมมาน เสียชีวิตที่ มะดีนะฮ์ ปี ฮ.ศ. ที่ 32(al-Zirikliy,2002:4/137)

จากการยกอ้างเหตุผลของนักกฎหมายอิสลามทั้งสองทัศนะข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทัศนะที่หนึ่งกล่าวคือ ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์เดิมนั้นวิธีการที่จะให้หลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอมและให้หลุดพ้นจากบาป สามารถบริจาคให้สาธารณประโยชน์ทั่วไป เพื่อให้ผู้คนทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้ เป็นทัศนะที่มีเหตุผลและมีน้ำหนักมากกว่าและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมายอิสลามที่ห้ามทำลายทรัพย์สินโดยสูญเปล่า เพราะทรัพย์สินหะรอม เกิดจากพฤติกรรมเฉพาะของมนุษย์ ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะการ ส่วนทรัพย์สินเป็นกรรมสิทธิ์ของส่วนรวม ฉะนั้นการนำทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนรวมไปทำลายอันเนื่องจากความผิดที่เกิดจากพฤติกรรมเฉพาะตัวบุคคล ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่สมด้วยเหตุผล

ส่วนทัศนะที่สองที่กล่าวว่า ทรัพย์สินที่จะบริจาคต้องเป็นทรัพย์สินที่หะลาล และเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินเท่านั้น กรณีเช่นนี้เป็นกรณการบริจาคเพื่อหวังผลบุญจากอัลลอฮ์ แต่กรณการบริจาคทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์ให้แก่สาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิมนั้น เป็นการบริจาคเพื่อให้ตัวเองหลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินที่หะรอมเท่านั้น ตลอดจนเพื่อให้ทรัพย์สินนั้นก่อเกิดประโยชน์ และอีกประการหนึ่งลักษณะหะรอมไม่ใช่ลักษณะในตัวทรัพย์สินโดยตรงแต่ลักษณะหะรอมเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งพฤติกรรมของบุคคลนั้นทำให้ทรัพย์สินโดยหลักเดิมแล้วเป็นที่สิ่งทีอัลลอฮ์ทรงสร้างมาในลักษณะหะลาลและถือเป็นนิมะฮ์ที่พระองค์ทรงประทานมากลับกลายเป็นลักษณะหะรอมเพราะพฤติกรรมของบุคคล ฉะนั้นลักษณะหะรอมจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมบุคคลแต่ทรัพย์สินโดยตัวของมันเองยังคงไว้ซึ่งลักษณะหะลาลอยู่ ดังที่กล่าวว่า (الله مال الله) ความว่า:ทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ เพราะเหตุนี้การทำลายตัวทรัพย์สินจึงเป็นการทำลายสิ่งที่หะลาลและเป็นการทำลายทรัพย์สินของอัลลอฮ์ให้เสียหายโดยเปล่าประโยชน์นั่นเอง ด้วยเหตุนี้จะพบว่า มีนักกฎหมายที่โด่งดังหลายท่าน ได้พิทวาสอดคล้องกับทัศนะที่หนึ่ง เช่น

ท่านอิหม่าม อัซซุซรี³⁹ได้พิทวาว่า : วิธีการเตาบะฮ์ต่ออัลลอฮ์ เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอมนั้น คือต้องบริจาคทรัพย์สินดังกล่าวทั้งหมด ให้แก่คนยากจนหรือบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิม (Ibn Abishaibah, 1409: 4/561)

³⁹ อัซซุซรี คือมุฮัมมัด บินมุสลิม บินอับดุลลอฮ์ บินชิฮาบ อัซซุซรี อัลกุเราะซีฮ์ อนุบักร์เกิดในปี ฮ.ศ.ที่ 58 ท่านเป็นนักท่องจำและนักปราชญ์ดาบิฮ์เป็นชาวมะดีนะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.ที่ 124(al-Zirikli,2002:7/97)

คังที่ อัลลอฮ์(ﷻ)ได้ทรงกล่าวในโองการอัลกุรอานที่ว่า :

(وَإِنْ تَبْتِغُوا فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ) (البقرة : 279)

ความว่า : “และหากพวกเจ้าสำนึกผิดกลับเนื้อกลับตัวแล้ว สำหรับพวกเจ้าก็คือต้นทุนแห่งทรัพย์ของพวกเจ้าโดยที่พวกเจ้าจะได้ไม่อธรรม และไม่ถูกอธรรม” (อัลบะเกาะเราะฮ์ : 275)

ท่านอิหม่ามกุฎุบีย⁴⁰ได้กล่าวเกี่ยวกับอายะฮ์ข้างต้นว่า : นักกฎหมายในสายสำนักของเราได้กล่าวว่า ผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินหะรอมนั้น วิธีการที่จะเอาប់ต่ออัลลอฮ์เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอมนั้น ถ้าเป็นดอกเบี้ย ต้องคืนให้กับเจ้าทรัพย์เดิม ถ้าเจ้าทรัพย์เดิมไม่มี ก็ให้บริจาคแทนเจ้าทรัพย์เดิมให้กับคนยากจน หรือบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิม (al-Qurtubiy,n.d.3/240)

ท่านชัยคุลอิสลาม อิบน์ตุยมิยะฮ์⁴¹ก็ได้พิทวาในแนวนี้เช่นกัน ว่า : ผู้ที่เอาเปรียบผู้อื่น หรือ พ่อค้าสุรา ถ้าต้องการที่จะเอาប់ต่ออัลลอฮ์เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอม ถ้าตนเองมีฐานะยากจน ก็อนุมัติให้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์ดังกล่าวได้ เท่าที่มีความจำเป็น (Ibn Taimiyah,n.d.: 7/33)

นอกจากนี้ท่านยังได้กล่าวอีกว่า ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบเจ้าทรัพย์ วิธีการที่จะให้ตนเองหลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอมก็คือการบริจาคแทนเจ้าทรัพย์เดิม โดยการบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิม (Ibn Taimiyah,n.d.: 7/42)

การบริจาคทรัพย์สินหะรอมให้กับผู้ที่ฐานะยากจนหรือบริจาคให้กับสาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิมนั้นเป็นการบริจาคที่ไม่ได้หวังผลบุญจากอัลลอฮ์ แต่เป็นการบริจาคเพื่อให้ตัวเองหลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอมเท่านั้น ซึ่งจะไม่ได้รับผลบุญ

⁴⁰ อนุอับดุลลาฮ์ มุหัมมัด บินอะหฺมัด บินอับบักร์ บินฟิรสู อัลอันศอรียฺ อัลคอซเราะญียฺ อัลกุฎุบียฺ นักอรรถาธิบายอัลกุรอาน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ที่ 671 (Mau su ‘ah al- ‘Alam,n.d.1/445)

⁴¹ ชัยคุลอิสลาม อิบน์ตุยมิยะฮ์มีชื่อเต็มว่า อะหฺมัด บินอับดุลหะลิม บินอัลคุดสะลาม บินอับดุลลอฮ์ บินตุยมิยะฮ์ อัลหุรอนียฺ อัลคิมัสกีเย อนุอับบาส ตะกีฮุดดีน ชัยคุลอิสลาม เกิดที่หมู่บ้านหุรอน เมืองคิมัสกู ในปี ฮ.ศ. ที่ 661 ถูกจำคุกหลายครั้ง เสียชีวิตที่เมืองคิมัสกูในปี ฮ.ศ. ที่ 728 (al-Zirikliy,2002:1/144)

จากอัลลอฮ์ เพราะอัลลอฮ์(ﷻ)นั้นทรงดี ไม่ทรงรับสิ่งใดๆนอกจากสิ่งที่ดี แต่จะได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ในด้านอื่นอีกสองด้าน

ด้านที่หนึ่ง เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ โดยที่ไม่ให้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมเพื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคล

ด้านที่สอง เป็นการประสานให้ทรัพย์สินหะรอมถึงมือผู้ที่มีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมที่แท้จริง นั่นคือผู้ที่มีฐานะยากจนและเพื่อประโยชน์ทั่วไปของมุสลิม ⁴²

2.9 ตารางสรุปหุก่มหรือข้อกำหนดประเภทการใช้ประโยชน์และวิธีการให้หลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินหะรอม

การครอบครองทรัพย์สินหะรอม

หุก่มหรือข้อกำหนดประเภทการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหะรอมตามทัศนะที่มีน้ำหนัก

ที่	ประเภทการใช้ประโยชน์	ลักษณะกรณี	หุก่มการใช้ประโยชน์	
			ได้	ไม่ได้
1	เพื่อส่วนบุคคล	บุคคลที่มีฐานะยากจนที่มีทรัพย์สินหะรอม ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายแก่ตัวเองและครอบครัว	✓	
		บุคคลที่มีทรัพย์สินหะรอม เพียงพอเพื่อตัวเองและครอบครัว		✓
	กรณีถูกรับค่าครองชีพจากบิดาซึ่งได้มาจากทรัพย์สินหะรอม	ลูกไม่มีความสามารถหาปัจจัยยังชีพที่หะรอมด้วยตนเองได้ อาจจะเป็นเพราะอายุน้อยไม่สามารถทำงานด้วยตนเองได้และตัวเขาเองอยู่ในความดูแลของผู้ปกครองของบิดาอยู่ หรือยังอยู่ในวัยเรียนไม่สามารถประกอบอาชีพเป็นของตนเองได้ และตนเองต้องใช้จ่ายมากด้วยไม่ว่าจะเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และอื่นๆ ประกอบด้วยไม่มี	✓	

⁴² <http://www.qaradawi.net/> สืบค้นเมื่อวันที่ (10/2/ 2553)

		รายรับอื่น นอกจากทรัพย์สินหะรอมที่บิดาให้เท่านั้น		
		ลูกสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยการหาปัจจัยยังชีพที่หะลาลได้ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องพึ่งบิดา		✓
2	เพื่อกิจกรรมทางศาสนา ก. การประกอบพิธีหัจญ์	การประกอบพิธีหัจญ์ด้วยทรัพย์สินหะรอมนั้น ใช้ได้ แต่เป็นที่หัจญ์ที่บกพร่องและบาปตามทัศนะนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่	✓	
	ข. การก่อสร้างมัสยิด	ในเมื่อทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินหะรอมก็ย่อมเป็นทรัพย์สินที่สกปรกและเมื่อเป็นทรัพย์สินที่สกปรก ทรัพย์สินนั้นก็ไมสมควรที่จะนำมาก่อสร้าง ศาสนสถาน ที่ทรงเกียรติ และสถานภาพที่สูงส่ง		✓
3	เพื่อสาธารณประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น สร้างโรงพยาบาล สร้างถนนหนทาง สร้างสะพาน สร้างที่พักให้กับผู้ขัดสน เป็นต้น	ทรัพย์สินหะรอมที่ไม่ทราบผู้ครอบครองนั้น สามารถบริจาคตามที่บัญญัติได้กำหนด คือบริจาคให้กับสาธารณประโยชน์ของมุสลิมทั่วไปเพื่อให้ผู้คนทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้	✓	

วิธีการให้หลุดพ้นจากการครอบครองทรัพย์สินที่หะรอมตามทัศนะที่มีน้ำหนัก

ที่	กรณีการครอบครอง	วิธีการให้หลุดพ้นจากบาป	เหตุผล
1	<p>กรณีทรัพย์สินหะรอมทราบเจ้าทรัพย์ มี 2 ประเภท</p> <p>1. ทรัพย์สินหะรอมที่ได้มาโดยเจ้าทรัพย์ยินยอมหรือรู้เห็นเต็มใจ และเจ้าทรัพย์หรือทายาทยังมีชีวิตอยู่ เช่น เงินค่าดูหมของหมอดู ทรัพย์ชณะพนัน ค่าจ้างร้องเพลง ค่าสินบน เป็นต้น</p>	<p>ต้องคืนแก่กองคลังของรัฐ</p>	<p>ทรัพย์สินนั้น เมื่อใช้จ่ายในทางที่หะรอมโดยยินยอมรู้เห็นเต็มใจไม่จำเป็นต้องคืนให้แก่เจ้าทรัพย์</p>
	<p>2. การได้มาทรัพย์สินหะรอมโดยเจ้าทรัพย์ไม่ยินยอมหรือไม่รู้เห็นเต็มใจ และเจ้าทรัพย์หรือทายาทยังมีชีวิตอยู่ เช่น ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการขโมยหรือด้วยการปล้นหรือด้วยวิธีประปักษ์</p>	<p>1. ต้องคืนให้กับเจ้าทรัพย์ หรือหากเจ้าทรัพย์เสียชีวิต จำต้องคืนแก่ทายาทโดยธรรมในกองมรดกของเจ้าทรัพย์เท่านั้น</p> <p>2. หากทายาทไม่มีต้องบริจาคให้กับสาธารณประโยชน์ทั่วไปของมุสลิม หรือบริจาคให้กับคนยากจน</p>	

2	<p>กรณีทรัพย์สินหระอมที่ไม่สามารถสืบหา เจ้าทรัพย์ มี 2 กรณี</p> <p>กรณีที่ 1 ไม่สามารถทราบถึงเจ้าทรัพย์หรือ ทายาทว่ามีชีวิตอยู่หรือได้เสียชีวิตไปแล้ว หรือไม่ ไม่สามารถทราบถึงสถานที่ที่อยู่ ของเจ้าทรัพย์หรือทายาท</p> <p>กรณีที่ 2 ทรัพย์สินหระอมถูกรวมปะปนจน ไม่สามารถจำแนกแยกแยะหรือเจาะจงว่า ส่วนใดเป็นของผู้ใด เช่นกองทรัพย์สินหระ อมจากการหลอกลวง หรือกองทรัพย์จาก ดอกเบี้ย หรือกองทรัพย์จากการพนัน เป็น ต้น</p>	<p>จำเป็นต้องบริจาคให้แก่ สาธารณประโยชน์ของมุสลิม ทั่วไปหรือบริจาคให้กับคน ยากจน</p>	
---	---	--	--